

**UCHWAŁA NR XVIII/126/2025
RADY GMINY TUROŚŃ KOŚCIELNA**

z dnia 30 września 2025 r.

**w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na
lata 2026-2034**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214) Rada Gminy Turośń Kościelna uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Turośń Kościelna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Sławomir Kowalewicz

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034

Wykorzystane zdjęcia pochodzą ze strony [www. [}]turoskoscielna.pl/](https://www.turoskoscielna.pl/)

Opracowanie:
Urząd Gminy w Turośni Kościelnej,
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej
przy współpracy
instytucji i organizacji społecznych z terenu gminy.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ I: ANALITYCZNO-WPROWADZAJĄCY	6
CHARAKTERYSTYKA GMINY	6
1. Demografia, polityka prorodzinna i wspieranie rodziny	8
2. Sytuacja gospodarcza, przeciwdziałanie bezrobociu i reintegracja	16
OBSZARY SPOŁECZNE Z PROGNOZĄ ZMIAN	24
3. Edukacja, kultura i sport	24
4. Promocja i ochrona zdrowia	37
5. Bezpieczeństwo w gminie	40
6. Pomoc społeczna	47
7. Potencjał podmiotów i organizacji społecznych	54
ROZDZIAŁ II: LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH	56
ROZDZIAŁ III: STRATEGICZNA- PROGRAMOWA	63
1. Wizja, cele strategiczne i kierunki niezbędnych działań	63
2. Sposób realizacji strategii- harmonogram, wskaźniki, ramy finansowe	68
3. Zarządzanie i monitorowanie strategii	71
ZAKOŃCZENIE	74

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to dokument polityki społecznej, który wskazuje cele i kierunki działania służące poprawie jakości życia mieszkańców gminy, zwiększeniu efektywności usług, pomocy i wsparcia, zapewnieniu godziwych warunków życia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi, opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do **zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym** (art. 16b. pkt 1i 2 oraz art. 17.1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004). Dokument poprzedniej strategii obowiązywał na lata 2017-2025. W ramach ewaluacji dotychczasowych działań strategicznych, pozyskania informacji o potrzebnych usługach oraz mając na uwadze dostosowanie dokumentu do art. 16b ustawy o pomocy społecznej, gmina Turośń Kościelna wraz z podmiotami i jednostkami włączyła się w 2023 roku do wypracowania Planu Deinstytucjonalizacja Usług Społecznych w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym na lata 2024-2027. Pozwolił on na wypracowania diagnozy i celów szczegółowych usług społecznych dla mieszkańców gminy, dzięki którym może się dokonać operacjonalizacja celów planowanej Strategii.

W styczniu 2025 podjęto decyzję o opracowaniu nowego dokumentu strategicznego oddającego aktualną sytuację społeczną i potrzeby gminy. Koordynator Strategii – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej, opracował i przekazał pisma diagnostyczne do podmiotów, organizacji i instytucji, badające inne potrzeby i zasoby społeczne, dokonał analizy danych i programów zastanych na przestrzeni lat 2020-2024. W celu analizy porównawczej, wprowadzane dane do strategii zostały zebrane na dzień 31.12.2024 (był to zamknięty statystycznie okres sprawozdawczy dla wszystkich podmiotów).

Przed uchwaleniem przez Radę Gminy Turośń Kościelna dokument Strategii został poddany konsultacjom społecznym oraz upowszechniony na stronie <https://www.turosnkoscielna.pl/>

W Strategii uwzględniono akty prawne, które mają istotny wpływ na planowanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu

- osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
 - ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
 - ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
 - ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
 - ustawa z dnia 11 lutego 2016 o pomocy państwa w wychowaniu dzieci ,
 - ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
 - ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
 - ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
 - uchwała z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry Start”,
 - ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
 - ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
 - ustawa z dnia 12 marca 2022 o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa i innych.

Dokonano również odniesienia do celów i kierunków działań zapisanych w dokumentach krajowych oraz regionalnych:

- Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju do 2030,
- Strategii Rozwoju Usług Społecznych do 2030, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Demograficznej 2040,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku,
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030,
- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2030,
- Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027,
- Strategia Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Białostockiego na lata 2025 – 2035.

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano dane i zapisy: raportów o stanie gminy za lata 2020-2024; Banku Danych Lokalnych GUS, informacji ze strony <https://www.polskawliczbach.pl/turosnskocielna>, a także Oceny Zasobów Pomocy Społecznej sporządzanej przez GOPS z lat 2020-2024.

Strategia została przygotowana na okres do 2034 roku. Założony czas ma pozwolić na wprowadzenie lub rozszerzenie potrzebnych mieszkańcom usług społecznych w instytucjach i organizacjach na terenie gminy, w tym przy wykorzystaniu okresu finansowania z EU.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034 składa się z 3 rozdziałów, wstępu i zakończenia. Przedstawiają one kolejno, zgodnie z wytycznymi art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, diagnozę sytuacji w gminie, tendencje i prognozy zmian społecznych w rozdziale I. Diagnoza sytuacji społecznej określa zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (z odniesieniem do danych z PDUS w BOF).

Rozdział II prezentuje aktualną listę usług społecznych, skierowaną do mieszkańców, realizowaną przez podmioty publiczne i niepubliczne.

Rozdział III zawiera część strategiczną- programową, która określa misję, cele strategiczne, kierunki zmian, niezbędne usługi społeczne dla mieszkańców. Zawiera też harmonogram ze wskaźnikami realizacji działań oraz ramy finansowe i sposoby zarządzania wdrażaniem strategii. Ostatni podrozdział opisuje monitoring i ewaluację dokumentu.

Zgodnie z planowaniem strategicznym, realizowane przez gminę Turośń Kościelna plany i programy społeczne, w tym: program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy domowej, współpracy z organizacjami pozarządowymi, program wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży szkół podstawowych zostały ujęte w harmonogramie.

Zapisy, cele i kierunki działania projektowane w **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034** jako dokumentu nadrzędnego będą uwzględniane przy tworzeniu innych dokumentów planistycznych i programowych.

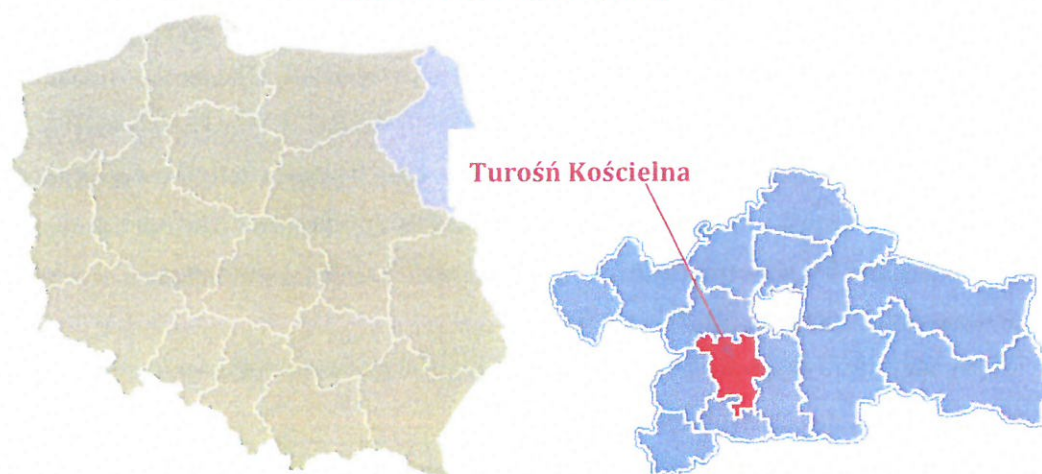

ROZDZIAŁ I: ANALITYCZNO-WPROWADZAJĄCY

CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Turośń Kościelna to gmina wiejska, położona w województwie podlaskim, w powiecie białostockim. Gmina graniczy: od północy z gminą Choroszcz, od zachodu z gminą Łapy, od południa z gminą Suraz, od wschodu z gminą Turośń Kościelna. Siedziba gminy to Turośń Kościelna.

Rysunek 1. Położenie gminy

Źródło: OpenStreetMap.org

Powierzchnia administracyjna gminy wynosi 139,9 km², co stanowi 4,7% powiatu białostockiego oraz 0,7% powierzchni województwa podlaskiego.

W strukturze użytkowania gruntów gminy użytki rolne zajmują powierzchnię 8,742 ha, lasy – 3,690 ha, pozostałe grunty – 1,598 ha.

Gmina ma charakter podmiejski, ze względu położenia w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Białegostoku. Miejscowość Turośń Kościelna posiada dogodne bezpośrednie połączenia drogowe i kolejowe, co sprzyja rozwojowi gospodarczemu.

Teren gminy należy do Narwiańskiego Parku Narodowego. Wody na terenie gminy to rozlewiska Narwi, rzeka Turośnianka i Czaplinianka, glinianki w Markowszczyźnie oraz zbiornik retencyjny w Turośni Kościelnej.

Gmina podzielona była na 34 sołectwa: Baciuty, Baciuty-Kolonia, Baciuty Stacja, Barszczówka, Bojary, Borowskie Gziki, Borowskie Michały, Borowskie Olki, Borowskie Żaki, Borowski Skórki, Chodory, Czaczki Małe, Czaczki Wielkie, Dobrowoda, Dołki, Iwanówka, Juraszki, Lubejki, Markowszczyzna, Niecki, Niewodnica Korycka, Niewodnica Kościelna, Piećki, Pomigacze, Stoczki, Tołcze, Topilec, Topilec-Kolonia, Trypucie, Turośń Dolna, Turośń Kościelna (2 sołectwa),

Strona | 6

Zalesiany, Zawady. Najwyższą gęstość zaludnienia miały sołectwa Niewodnica Kościelna – 991, Turośń Kościelna – 886, Niewodnica Korycka – 703, najsłabiej zaludnionymi sołectwami były: Topilec-Kolonia - 25 Piecki – 30.

Miejscowość Turośń Kościelna pełni funkcję lokalnego ośrodka rozwoju, usług w zakresie administracji samorządowej i gospodarczej, handlu, oświaty, finansów, zdrowia, obsługi komunikacyjnej.

Przez gminę prowadzą dwa szlaki turystyki pieszej, szlak kajakowy Narwi, szlak konny oraz obwodnica turystyczna dla zmotoryzowanych.

W związku ze swoim położeniem Turośń Kościelna była członkiem: Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie N.A.R.E.W. - Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi, Związku Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego i Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

W 2024 roku w gminie Turośń Kościelna oddano do użytku 82 domy mieszkalne¹.

Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Turośń Kościelna to 2 633 nieruchomości. 75,6% zostało przeznaczonych na cele indywidualne, 24,4% na sprzedaż lub wynajem. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych domach mieszkalnych w gminie Turośń Kościelna to 5,95.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne:

98,29% mieszkań przyłączonych było do wodociągu,

86,33% nieruchomości wyposażono w ustęp spłukiwany,

83,40% mieszkań posiada łazienkę, 76,83% korzysta z centralnego ogrzewania,

a 39,69% z gazu sieciowego.

¹ : https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Turosn_Koscielna#nieruchomosci

1. DEMOGRAFIA, POLITYKA PRORODZINNA I WSPIERANIE RODZINY

Wg danych Urzędu Gminy w Turośni Kościelnej na dzień 31.12.2024 roku liczba mieszkańców zameldowanych wyniosła 6 804 osoby oraz 30 osób na pobyt czasowy.

Pod względem ilości mieszkańców gmina była stosunkowo nisko zaludniona, zamieszkiwało ją 5% ludności powiatu. Średnia gęstość w gminie wynosiła - 49 osób na km², co stanowiło mniej niż średnia zaludnienia w województwie podlaskim w 2024 roku (60 osób na kilometr²), ale mniej od średniej krajowej równej 122 os./km².

Tabela 1: Stan ludności gminy na przestrzeni lat 2020-2024

Wyszczególnienie:	2020	2021	2022	2023	2024
Kobiet	3190	3256	3284	3339	3390
Mężczyzn	3185	3253	3275	3362	3414
Razem	6375	6509	6559	6701	6 804

Dane: Urząd Statystyczny, BDL

W analizowanych latach 2020-2024 liczba ludności gminy Turośń Kościelna wzrosła o 6,7%, czyli o **429 osób**. Największy wzrost odnotowano w grupie dzieci (o 173 osoby) i dorosłych w wieku produkcyjnym (o 142 osoby). Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 114 osób. Na terenie gminy zamieszkiwało 123 cudzoziemców.

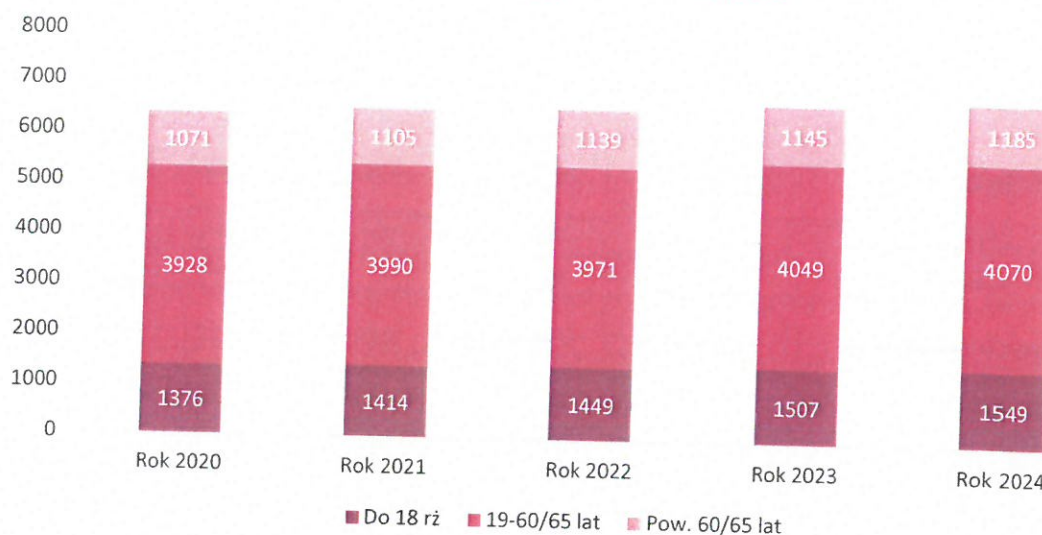
Dziewięć jednostek odnotowało wzrost liczby ludności na poziomie równym lub wyższym niż średnia dla gminy: Niewodnica Korycka (22,91%), Zalesiany (21,94%), Borowskie Gziki (21,15%) i Juraszki (17,39%). Wartości te świadczą o atrakcyjności osiedleńczej tych sołectw.

Z kolei niekorzystny trend związany z depopulacją, czyli kurczeniem się liczby mieszkańców dotknął Baciuty Kolonie, Borowskie Cibory, Borowskie Olki, Borowskie Wypychy, Borowskie Żaki, Chodory, Dobrowodę, Dołki, Iwanówkę, Lubejki oraz Piecki.

Najstarsze społeczeństwa zamieszkiwały trzy sołectwa, gdzie ponad jedna trzecia mieszkańców miała 60 lub więcej lat: Topilec-Kolonia (37,04%), Czaczki Małe (32,35%) oraz Stoczki (30,30%). Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem występowała w sołectwie Borowskie Skórki oraz Piecki – tutaj odsetek osób w wieku senioralnym wynosił analogicznie 11,11% oraz 12,5%.

Wykres 1: Grupy wiekowe ludności

Dane: Raporty o stanie gminy za lata 2020-2024

Wśród mieszkańców w 2024 roku 22,8% stanowiły dzieci i młodzież. W wieku produkcyjnym gminę zamieszkiwało 59,8% oraz **17,4% w wieku poprodukcyjnym**. W odniesieniu do ogólnopolskiej tendencji powiększania się grupy osób w wieku senioralnym, gmina w latach 2019 - 2023 wykazywała podobne tendencje. **W roku 2020 seniorzy stanowili 16,8% ludności gminy.**

Liczba osób starszych w populacji przyczyniała się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe były bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – prawie 60% niepełnosprawnych było wśród osób po 55 r. życia. Proces starzenia się lokalnej społeczności wynikał także z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasokresu życia.

Zgodnie z założeniami, przewidywane są w Polsce² największe zmiany w natężeniu zgonów wśród mężczyzn w wieku 40-64 lata, wśród kobiet w wieku 50-59 oraz w najmłodszych rocznikach wieku. Prognozowane przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn wzrośnie od poziomu do 77,1 w 2035, zaś kobiet do 82,9 w 2035 r. Nadal będzie utrzymywać się nadumieralność mężczyzn, jednak jej skala będzie znacznie mniejsza. Niezbędna jest edukacja i rozwój usług wsparcia związany z przygotowaniem grup wiekowych na kryzysy środowiskowe, jak COVID-19.

Średni wiek mieszkańców **wynosił 39,7 lat i był mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.**

W 2024 roku urodziło się w gminie 56 dzieci.

² Prognoza ludności Polski, GUS, 2008-2035

Pomimo ujemnego przyrostu naturalnego sukcesywnie wzrasta liczba osób zamieszkujących gminę. Nowych mieszkańców przyciągały tereny podmiejskie, walory przyrodnicze, dobra sieć dróg.

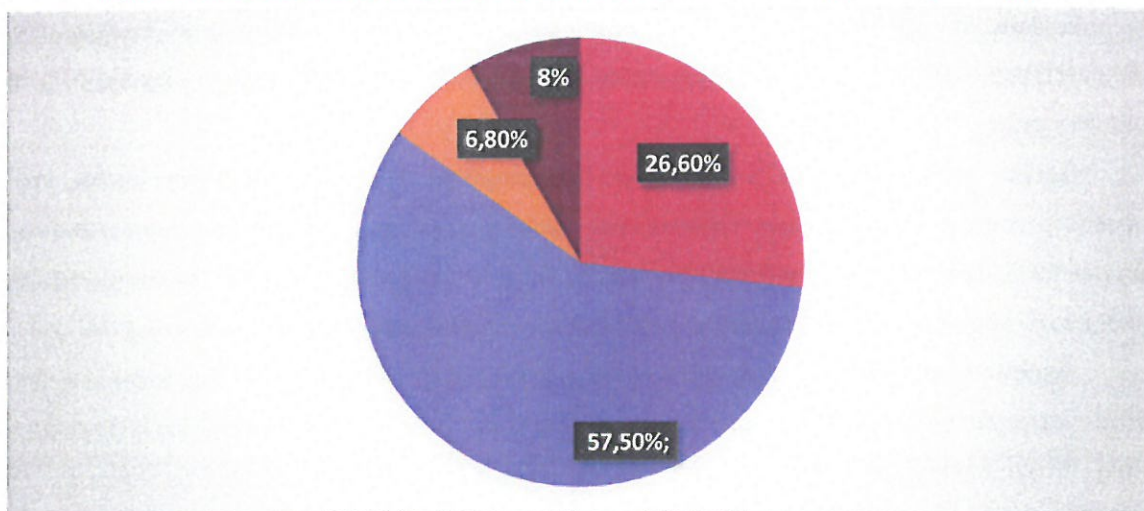
Tabela 2: Przyrost naturalny w gminie Turośń Kościelna

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Urodzenia	56	59	66	56	56
Zgony	78	65	97	68	57
Przyrost naturalny	-22	-16	-32	-12	-1

Dane: Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy

Mieszkańcy gminy Turośń Kościelna zawarli w 2024 roku 26 małżeństw, co odpowiadało 3,7 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Była to wartość porównywalna do wartości dla województwa podlaskiego oraz nieznacznie mniejsza od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,4 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

Wykres 2: Struktura mieszkańców gminy Turośń Kościelna wg stanu cywilnego

Dane: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Turosn_Koscielna

Na terenie gminy w roku 2024 funkcjonowały:

- Zespół Szkół w Turośni Kościelnej
- Przedszkole przy Zespole Szkół
- Szkoła Podstawowa w Tołczach
- Szkoła Podstawowa w Turośni Dolnej
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Niewodnicy Kościelnej
- Niepubliczne Przedszkole i Żłobek w Turośni Kościelnej

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej
 - Gminny Ośrodek Kultury w Turośni Kościelnej
 - Gminna Biblioteka Publiczna w Turośni Kościelnej oraz jej Filia, znajdująca się w Szkole Podstawowej w Turośni Dolnej
 - Ośrodek Zdrowia w Turośni Kościelnej.
- Wszystkie obiekty były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Polityka prorodzinna i wspieranie rodziny

Samorząd gminy podejmował działania usługowe, infrastrukturalne oraz realizował celowe programy/projekty społeczne w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne.

Na terenie gminy mieszkańcy korzystali z 14 świetlic wiejskich w miejscowościach: Baciuty, Barszczówka, Borowskie Cibory, Borowskie Michały, Chodory, Iwanówka, Niewodnica Korycka, Pomigacze, Topilec, Turośń Dolna, Turośń Kościelna, Trypucie, Zalesiany i Zawady oraz z Klubu Seniora.

W celu poprawy jakości życia osób i rodzin mieszkających na obszarze gminy realizowane były modernizacje, w tym: ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej dla mieszkańców, budowy małej architektury, budowy licznych placów zabaw, modernizacja placu zabaw w Turośni Kościelnej, urządzeń siłowych dla seniorów, modernizacja gminnego stadionu sportowego w Turośni Kościelnej miejsc grillowych, boisk. Wykorzystano środki funduszu sołectkiego na zagospodarowanie działek gminnych na cele rekreacyjno-sportowe, doposażenie, utworzenie i rozbudowę placów zabaw, siłownie plenerowe, altanki, na remonty, doposażenie świetlicy wiejskiej i zakup materiałów.

W ramach działań **Gminnego Ośrodka Kultury, Biblioteki, Klubu Seniora i świetlic** w sołectwach rokrocznie wdrażano usługi, odpowiadające na aktualne potrzeby, w tym wydarzenia, koncerty, mini projekty, festiwale, pikniki, warsztaty i wydarzenia.

Rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze mogły korzystać z usługi **asystenta rodziny** zatrudnionego w GOPS, a potrzebujące wsparcia w czynnościach samoobsługowych z usług **asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością** (19 osób w 2024 roku).

Potrzebujący mieszkańcy mogli korzystać z programu „**Posiłek w szkole i domu**” oraz **pomocy żywnościowej**. Pomocą żywnościową objęto w 2024 roku 119 osób.

W ramach wsparcia rodzin **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej** realizował zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, wsparcie dla kobiet z tytułu urodzenia dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu „Za życiem”, programu rządowego Dobry Start. Celem systemu pomocy rodzinie wprowadzonego

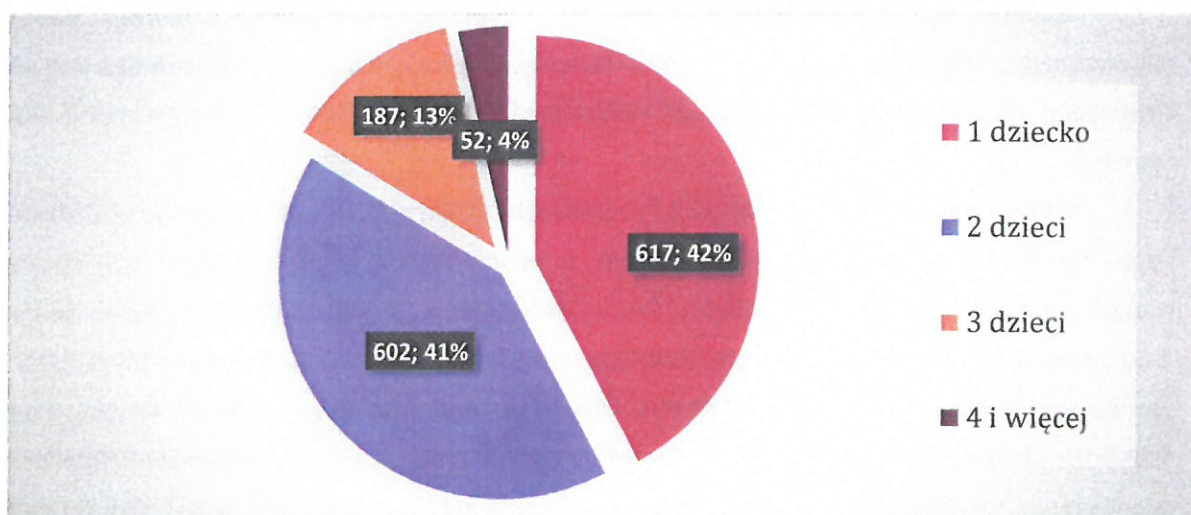
ustawą o świadczeniach rodzinnych było stworzenie spójnego wsparcia rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej, wychowującej dzieci uczęszczające do szkoły - w tym niepełnosprawne. W 2024 roku współfinansowano pobyt 3 dzieci w pieczy zastępczej.

Rodziny korzystały z dofinansowania w formie dodatków gazowych, węglowych, elektrycznych, Czyste Powietrze i mieszkaniowych.

Gmina Turośń Kościelna wśród rodzin posiadała 78% rodzin z dziećmi. Przeciętna liczebność dzieci w rodzinach wynosiła 1,78 w roku 2021³.

617 rodzin z dziećmi stanowiły rodziny z jednym dzieckiem, 602 z dwójką dzieci, rodziny wielodzietne, tj. posiadające co najmniej 3 dzieci – 187, zaś 4 i więcej wychowywało się w 52 rodzinach.

Wykres 3: Rodziny z dziećmi w gminie

Dane: NSPLiM, GUS BDL, 2021

Realizowano ulgi dla rodzin, które miały na utrzymaniu co najmniej troje dzieci w formie **Kart Dużej Rodziny**. W 2024 roku 27 rodzin złożyło wnioski o przyznanie Karty Dużej Rodziny. W celu wspierania rodzin z dziećmi opracowano dokumentację projektową dotyczącą budowy żłobka w Turośni Dolnej w kolejnych latach.

W latach 2020-2024 liczba rodziców niepracujących ze względu na niepełnosprawność dziecka wzrosła z 18 rodziców do 33 rodziców. Trudności rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością wspierała dostępność do usług specjalistycznych w ramach programu „Za życiem”, rehabilitacja, wczesne wspomaganie, asystencja. W odpowiedzi na te potrzeby organizowana była pomoc pedagogiczna, psychologiczna i specjalistyczna przez szkoły i przedszkola, Lokalny Zespół Interdyscyplinarny oraz podmioty gminne i powiatowe, Poradnie

³ Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, 2021, BDL GUS

Psychologiczno-Pedagogiczne, prowadzące wsparcie i pomoc terapeutyczną dla dzieci i młodzieży tego wymagających.

Gmina wspierała też uczniów poprzez stypendia i zasiłki szkolne. W 2023/2024 roku wypłacono stypendia szkolne o charakterze socjalnym dla 24 uczniów, zaś w roku szkolnym 2024/2025 – 14 stypendiów.

Poza działalnością instytucji i organizacji gminnych na rzecz dzieci, rodzin i społeczności, samorząd gminy wykazywał się aktywnością we współpracy z instytucjami wspierającymi jej działania w obszarze polityki prorodzinnej i wspierania rodziny.

Wójt Gminy corocznie wspierał realizację zadań publicznych organizacji pozarządowych i innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

W otwartym konkursie ofert na realizację zadania publicznego w 2024 r. uczestniczyło i otrzymało wsparcie 12 spośród 28 zarejestrowanych organizacji:

- Klub Sportowy „Turośnianka”
- Koło Gospodyń Wiejskich „Szlachcianki”
- Parafia Prawosławna pw. św. Mikołaja Cudotwórcy w Topilcu
- Koło Gospodyń Wiejskich „Zdolne Babki”
- Stowarzyszenie Białostocki Klub Balonowy
- Stowarzyszenie Przyjaciół Niewodnicy
- Koło Gospodyń Wiejskich „Cacanki”
- Fundacja Magnifika
- Koło Gospodyń Wiejskich „Wesołe Sąsiadki”
- Koło Gospodyń Wiejskich „Zalesianki”
- Koło Gospodyń Wiejskich „Trzy Drogi”
- Klub Sportowy „TUR” .

Obok rodzin z dziećmi, grupa seniorów, z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego będzie wymagała dostosowania do jej potrzeb odpowiedniej sfery usług społecznych, w tym zabezpieczenia socjalnego, w związku z postępującym ubożeniem gospodarstw jednoosobowych.

Rodziny i małżonkowie, zamieszkujący wspólnie i wspierający niesamodzielnych lub przewlekle chorych seniorów potrzebują wsparcia wytnieniowego i rehabilitacyjnego, by dalej móc się opiekować starszą osobą wspólnie zamieszkującą. Potrzebują też edukacji prawnej i szkoleń, by pomagać osobom z chorobami (zarówno somatycznymi, jak i związanymi z psychiką, np. otępiennymi).

Na rzecz populacji osób starszych, gmina Turośń Kościelna podejmowała działania w celu integracji i pomocy w środowisku lokalnym. W 2024 roku w ramach programu wieloletniego

„Senior+ na lata 2021-2025 funkcjonował Klub Senior+ w Turośni Kościelnej. Klub był jednostką organizacyjną pomocy społecznej, w formie klubu samopomocy i został połączony z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej.

W latach 2020-2024 realizowano również usługi opiekuńcze dla 2-11 osób starszych, niesamodzielnych i zależnych, usługi asystenta osobistego osób z niepełnosprawnością dla 19 osób oraz współfinansowanie pobytu w domach pomocy społecznej dla 10 osób.

Tabela 3: Osoby* przebywające w domach pomocy społecznej oraz odpłatność⁴

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba osób	9	9	8	9	10
Koszt gminy w złotych	277 114 zł	319 480 zł	278 115 zł	332 689,23 zł	505 899,18 zł

*osoby starsze, przewlekłe chore, z niepełnosprawnościami i z zaburzeniami psychicznymi
Dane: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

WNIOSKI

1. Liczba mieszkańców gminy Turośń Kościelna w latach 2020–2024 wzrosła o 6,7% (z 6 375 do 6 804 osób), głównie dzięki migracji z aglomeracji miejskich (np. Białegostoku).
2. Przyrost naturalny pozostaje ujemny, lecz jego wartość sukcesywnie maleje – z -22 w 2020 r. do -1 w 2024 r.
3. Liczba dzieci w gminie wzrosła o 173 osoby, co wskazuje na dynamiczny rozwój rodzin z dziećmi oraz atrakcyjność osiedleńczą.
4. Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 16,8% w 2020 r. do 17,4% w 2024 r., co potwierdza postępujące starzenie się społeczności.
5. Średni wiek mieszkańca wynosił 39,7 lat, co było wynikiem poniżej średniej krajowej, ale trend wskazuje na stopniowy wzrost.
6. 78% rodzin w gminie posiadało dzieci, a przeciętna liczba dzieci w rodzinie to 1,78 (stan na 2021 r.).
7. Koszty pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej wzrosły o ponad 82% – z 277 tys. zł w 2020 r. do 505 tys. zł w 2024 r.
8. Jedynie 9 spośród 28 jednostek osiedleńczych gminy osiągnęło wzrost ludności powyżej średniej, co pokazuje przestrzenne zróżnicowanie atrakcyjności sołectw.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Utrzymuje się trend starzenia się ludności, widoczny we wzroście odsetka mieszkańców w wieku 60+ (średnio 20,33% w 2023 r.).
2. Wzrasta liczba rodzin wielodzietnych i rodzin z dziećmi, co tworzy potrzebę inwestycji w edukację, opiekę przedszkolną i żłobkową.

⁴ Tabela prezentuje koszty we wszystkich DPS, średnio 80% mieszkańców stanowią niesamodzielni, chorzy seniorzy.

3. Rośnie liczba osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych, co zwiększa zapotrzebowanie na lokalne usługi opiekuńcze.
4. Społeczność gminy wykazuje wysoką aktywność lokalną, dzięki silnemu zaangażowaniu samorządu, NGO i mieszkańców w projekty prorodzinne.
5. Duży odsetek seniorów chciałby żyć samodzielnie przy wsparciu środowiskowym – aż 98% odbiorców takich usług preferuje tę formę wsparcia zamiast instytucji całodobowych.
6. Lokalne różnice demograficzne (np. sołectwa z depopulacją lub najwyższym odsetkiem seniorów) wskazują na potrzebę zróżnicowanego podejścia terytorialnego.

REKOMENDACJE

1. Rozwijać lokalne usługi środowiskowe: opiekuńcze, pielęgniarские, hospicyjne, asystenckie, również w formule usług sąsiedzkich. Wprowadzać i kontynuować usługi wytchnieniowe i edukacyjne dla opiekunów nieformalnych osób starszych i z niepełnosprawnością.
2. Kontynuować inwestycje w infrastrukturę dla dzieci i rodzin, m.in. zakończyć projekt budowy żłobka, rozwijać place zabaw, świetlice, transport lokalny.
3. Dostosowywać planowanie przestrzenne i inwestycje do różnic w dynamice rozwoju poszczególnych sołectw (np. wzmacniać obszary z potencjałem osiedleńczym).
4. Rozszerzać współpracę z organizacjami pozarządowymi, sołectwami i liderami lokalnymi w celu lepszego diagnozowania i odpowiadania na potrzeby mieszkańców.
5. Monitorować sytuację demograficzną i społeczną, prowadzić cykliczne badania potrzeb mieszkańców, szczególnie osób starszych, rodzin z dziećmi i opiekunów nieformalnych.
6. Zapewniać dostęp do specjalistycznego wsparcia dzieciom z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez rozwój usług rehabilitacyjnych, psychologicznych i edukacyjnych.
7. Wspierać uczniów i młodzież poprzez stypendia, zasiłki, pomoc edukacyjną i programy profilaktyczne – szczególnie dla dzieci z rodzin w trudnej sytuacji życiowej.

2. SYTUACJA GOSPODARCZA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I REINTEGRACJA

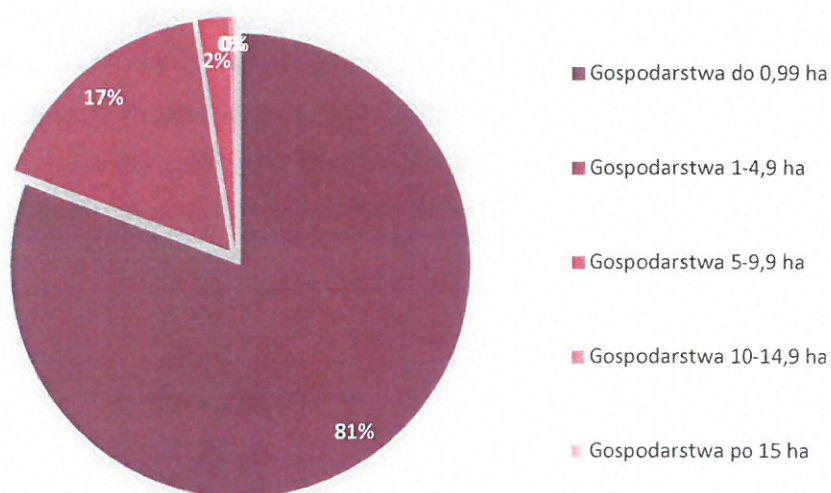
W 2024 roku 22,2% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Turośń Kościelna pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 37,0% w przemyśle i budownictwie, 16,9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,0% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)⁵.

Walory przyrodnicze i istniejąca infrastruktura zachęcały małych, średnich i dużych przedsiębiorców do inwestowania i osadnictwa na terenie gminy. Zaletą była również bliska odległość od Białegostoku.

Gmina Turośń Kościelna to teren typowo rolniczym. W strukturze użytkowania gruntów gminy użytki rolne stanowiły 62,3 % (8742 ha). Lasy zajmowały 26,3 % powierzchni gminy. Do sektora prywatnego należało 82,9 % powierzchni gruntów ogółem i 97,7% powierzchni użytków rolnych. Na terenie gminy Turośń Kościelna przeważały grunty orne klasy IV b oraz V, które stanowiły łącznie 58,57 % ogółu gruntów ornych w gminie.

Warunki rozwoju rolnictwa były dość dobre, spowodowane dużym udziałem gleb brunatnych w strukturze gleb gminnych. Gospodarstwa na terenie gminy dostosowane były do hodowli bydła mlecznego i opasowego oraz trzody chlewnej.

Wykres 4: Wielkość gospodarstw rolnych

Dane: Opracowanie własne, NSP 2020, BDL GUS

⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_turosnskoscielna_rynek-pracy

Według danych Urzędu Gminy w 2024 roku funkcjonowało na terenie gminy 5277 gospodarstwa, w tym 4218 gospodarstw do 1 ha, co stanowiło 81% wszystkich. 17% stanowiły gospodarstwa do 5 ha, zaś większe jedynie 2% (liczbowo 139).

Tabela 4: Struktura gospodarstw rolnych w gminie

Wielkość gospodarstwa	Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych
Gospodarstwa rolne do 0,99 ha	4218
gospodarstwa rolne ogółem; 1 – 4,99 ha	870
gospodarstwa rolne ogółem; 5 – 9,99 ha	112
gospodarstwa rolne ogółem; 10 – 14,99 ha	14
gospodarstwa rolne ogółem; 15 ha i więcej	11
Razem	5277

Dane: Urząd Gminy w Turośni Kościelnej

Gmina Turośń Kościelna to gmina rozwijająca się. Obraz gospodarczy gminy uzupełniały podmioty gospodarcze i osoby prowadzące działalność. Zgodnie z danymi udostępnionymi w Bazie Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl) na obszarze gminy w 2024 roku zarejestrowanych było 865 przedsiębiorstw. Zdecydowanie dominowały firmy z sektora prywatnego, 83% z nich, czyli 722 podmioty stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Na podstawie analizy danych można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2020-2024 dynamika przedsiębiorczości była wzrostowa. Obserwowano stały trend w zakładaniu nowych działalności gospodarczych, w roku 2024 zarejestrowano 53 nowych podmiotów. Najwięcej było mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników.

Wzrosła liczba organizacji pozarządowych (z 25 do 31). Wnosiły one nowe rozwiązania, usługi i włączanie się w partnerstwa publiczno-prywatne.

Tabela 5: Przedsiębiorczość w gminie

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024	Tendencja
Podmioty gospodarki narodowej ⁶						
Ogółem	691	735	780	818	865	Wzrost
Nowo zarejestrowane w roku	64	54	70	58	53	
Sektor publiczny						
Ogółem	10	10	10	10	10	Stabilnie

⁶ Podmioty wg sektorów własnościowych (Wymiary: Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej) - Nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem. Dla pozycji "podmioty gospodarki narodowej ogółem" oraz "sektor publiczny - ogółem" jednostki łącznie z gospodarstwami pomocniczymi.

Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	7	7	7	7	7	
Sektor prywatny						
Ogółem	672	714	762	798	845	Wzrost
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	589	620	653	685	722	
Spółki handlowe	24	31	40	41	48	
Spółdzielnie	1	1	1	1	1	
Razem organizacje	25	29	29	31	31	Wzrost

Dane: opracowanie własne, Bank Danych Lokalnych GUS

3,5% (29) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 30,8% (252) podmiotów, a 65,6% (537) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

W gminie przedsiębiorczość rozwijała się zdecydowanie szybciej niż w pozostałych jednostkach terytorialnych - tak wynika z danych dotyczących liczby podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Turośń Kościelna 427 osób wyjeżdżało do pracy do innych gmin, a 40 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosiło -387.

Samorząd gminy realizował szereg przedsięwzięć wspierających rynek pracy, poprzez inwestycje drogowe, remonty usprawniające możliwości dojazdu, infrastrukturę kultury mieszkańców, rozwój turystyki, wykorzystanie miejsc w sołectwach do rekreacji i turystyki rowerowej. Rozwój turystyki przyczyniał się do rozwoju gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwoju lokalnego rynku usług i produktów.

W 2024 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Turośń Kościelna wynosiło 6 296,44 PLN, co odpowiada 82.90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce⁷.

Przeciwdziałanie bezrobociu i reintegracja zawodowa i społeczna

Analiza lokalnego rynku pracy dotyczy również osób pozostających bez pracy. Została przeprowadzona na podstawie danych o liczbie bezrobotnych i strukturze bezrobocia, udostępnianych przez Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku.

⁷ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Turosn_Koscielna#rodzaj-przewazajacej-dzialalnosci

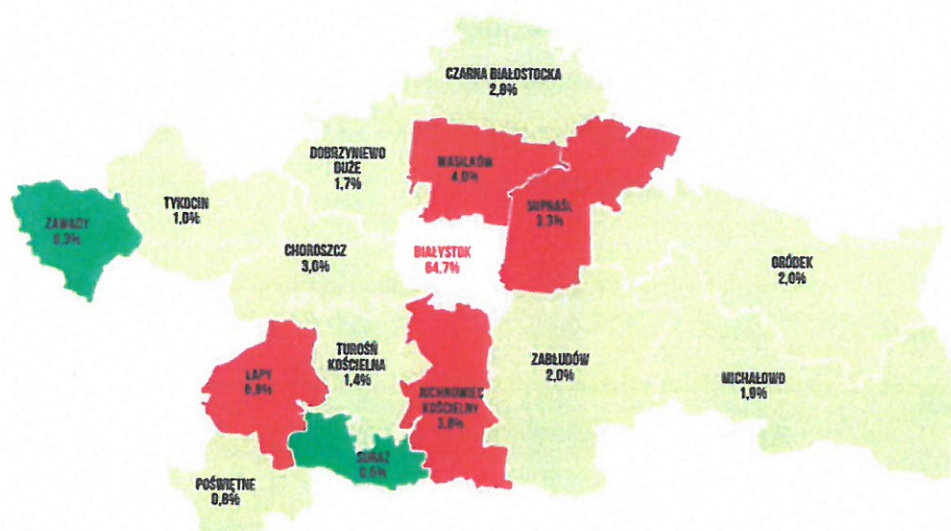

W gminie Turośń Kościelna, podobnie jak w innych rejonach kraju, w ostatnich latach zaobserwowano spadek liczby osób bezrobotnych, co związane było przede wszystkim z ogólnym rozwojem gospodarczym całego kraju oraz powstawaniem nowych miejsc pracy.

Bezrobocie w powiecie białostockim ziemskim systematycznie spadało o ponad 2%. Stopa bezrobocia (udział bezrobotnych do osób czynnych zawodowo) na koniec grudnia 2020 r. wynosiła **9,4 % w powiecie ziemskim** i 6,9 % w powiecie grodzkim (7,8 % w województwie i 6,2 % w Polsce). W 2024 roku stopa bezrobocia (udział bezrobotnych do osób czynnych zawodowo) **wynosiła 7,3% w powiecie ziemskim** i 5,0% w powiecie grodzkim (6,9% w województwie i 5,1% w Polsce).

Wykres 5:

PROCENTOWY UDZIAŁ BEZROBOTNYCH Z POSZCZEGÓLNYCH GMIN
W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2024R.

Dane: PUP w Białymstoku, 2024

Najwięcej osób bez pracy zamieszkiwało na terenie miasta Białystok.

Na terenie działania Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku występowało duże, przestrzenne zróżnicowanie poziomu bezrobocia: niższe w mieście grodzkim Białystok, a wyższe wśród mieszkańców gmin powiatu ziemskiego białostockiego.

Bezrobocie rejestrowane w gminie Turośń Kościelna wynosiło w 2024 roku – 3,4 % ogółu osób w wieku produkcyjnym. Było niższe niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa podlaskiego, które wynosiło 6,9% oraz niższe niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski (5,1%).

Liczba osób bezrobotnych w gminie w wybranych latach⁸ :

- w roku 2020 – 217 osób, 5,3% ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- w roku 2021 – 201 osób, 4,9 % ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- w roku 2022 – 181 osób, stanowili 4,3 % ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- w roku 2023 - 163 osób, 3,8 % ogółu osób w wieku produkcyjnym
- w roku 2024 – 147 osób, czyli 3,4 % ogółu osób w wieku produkcyjnym

Powyższe dane dotyczą osób zamieszkujących teren gminy i spełniających kryteria osoby bezrobotnej wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.⁹

Cechą silnie różnicującą stopień zagrożenia bezrobociem był wiek ludności aktywnej zawodowo. W strukturze wieku osób bezrobotnych z gminy Turośń Kościelna dominowały w roku 2024 **osoby po 50 roku życia**. Były to 43 osoby, czyli 30 % ogółu zarejestrowanych.

Kierunek i poziom wykształcenia w istotny sposób określa status bezrobotnego oraz jego zdolności do szybkiego reagowania na zmieniające się potrzeby rynku pracy. Z danych wynika, że wśród osób zarejestrowanych w PUP w Białymstoku (Informacja o rynku pracy 2024) 33% stanowili osoby z najniższym wykształceniem.

Tabela 6: Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Sytuacja	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	217 (96 kobiet)	201 (89 kobiet)	181 (80 kobiet)	163 (76 kobiet)	147 (63 kobiety)
Bezrobotni do 30 r. ż.	57	54	52	43	33
Bezrobotni pow. 50 r. życia	65	60	57	52	43
Długotrwale bezrobotni	123	119	91	89	74

Dane: opracowanie własne, Bank Danych Lokalnych GUS

Jedną z najbardziej niekorzystnych cech bezrobocia był długi czas pozostawania bez pracy. Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, że na koniec grudnia 2024 roku dla gminy **zarejestrowane były od długiego czasu 74 osoby, czyli 50% ogółu bezrobotnych**. Długotrwałość pozostawania bez pracy to okres 12 miesięcy bez podjęcia zatrudnienia.

Taka sytuacja niesie ze sobą zagrożenie dla życia społecznego osób, które doświadczają

⁸ Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (Wymiary: Płeć) - Do roku 2018 dla gmin miejsko-wiejskich brak informacji dla części miejskiej i części wiejskiej. Wskaźnik jest liczony jako udział bezrobotnych zarejestrowanych według płci w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci. Wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2010 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2011. Wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2020 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2021.

⁹ <https://www.polskawliczbach.pl/#bezrobocie-rejestrowane>

ubóstwa. Brak środków do życia wynikające z długotrwałego bezrobocia przyczynia się do pojawienia bezradności wyuczonej. Występuje też często niechęć do podejmowania szkoleń, udziału w kursach mających na celu przekwalifikowanie zawodowe.

Dostęp do zatrudnienia wywiera wpływ na sytuację materialną mieszkańców. W roku 2024 korzystało z pomocy społecznej z powodu **bezrobocia 34 rodziny, czyli 41% ogółu korzystających z pomocy.**

GOPS w Turośni Kościelnej współpracował z Powiatowym Urzędem Pracy w Białymstoku przy organizowaniu wielu programów i projektów skierowanych do grup szczególnych, pozostających bez pracy. Informował osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej o możliwości udziału w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, ale także o rekrutacjach do szkół zaocznych, kursach, szkoleniach, a w razie potrzeby pomagał przy rekrutacji zainteresowanych szkoleniami. Kierował osoby bezrobotne do podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej - **Klubu Integracji Społecznej, Centrów Integracji Społecznej lub Warsztatów Terapii Zajęciowej.** Dodatkowo osoby z niepełnosprawnościami mogły podjąć zatrudnienie w **Spółdzielni Inwalidów lub Zakładach Aktywności Zawodowej w Białymstoku.**

Urząd Gminy rozwijał współpracę z przedsiębiorstwami, przygotował nowy Plan Rewitalizacji w 2024 roku, którego działania kierowane są na rozwój infrastruktury oraz usług dla grup społecznych o szczególnych potrzebach, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Powiatowy Urząd Pracy – PUP w Białymstoku realizował wiele programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy¹⁰, w tym:

- projekt pt.: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w powiecie białostockim oraz powiecie miasto Białystok współfinansowany przez Unię Europejską, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego skierowany do osób bezrobotnych w wieku 18-30 lat należących do kategorii NEET (nie pracowały (tj. są bezrobotne), nie kształciły się i nie szkoliły się,
- program staży w placówkach Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa finansowany z rezerwy Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- staże rekrutacyjne w miejscu pracy,
- E-doradca zawodowy - poradnictwo zawodowe online w urzędach pracy,
- program specjalny Wsparcie na starcie ze specyficznymi elementami wspierającymi zatrudnienie i wiele innych
- program specjalny "biznesMama", wsparcie maksymalnie 16 kobiet, zarejestrowanych jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Białymstoku, które wracają na rynek pracy

¹⁰ <https://praca.gov.pl/>

po urodzeniu dziecka (do 5 roku życia) i planowały rozpoczęcie własnej działalności gospodarczą.

Uzupełniając działalność wobec osób pozostających bez pracy - **Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – OWES subregionu białostocki** prowadził na terenie powiatu doradztwo, ułatwiał uzyskanie dotacji na założenie przedsiębiorstwa społecznego, prowadził szkolenia.

Oferta OWES skierowana była do:

- osób bezrobotnych, defaworyzowanych na rynku pracy (m.in. osób niepełnosprawnych, korzystających z pomocy społecznej, spełniających kryteria Ustawy o zatrudnieniu socjalnym),
- lokalnych liderów – społeczników,
- stowarzyszeń, fundacji, WTZ i innych podmiotów ekonomii społecznej (PES),
- spółdzielni socjalnych i inne przedsiębiorstw społecznych (PS).

WNIOSKI

1. Struktura zatrudnienia w gminie była zróżnicowana – 37% mieszkańców pracowało w przemyśle i budownictwie, 22,2% w rolnictwie, 16,9% w usługach.
2. Ponad 80% gospodarstw rolnych to mikro-gospodarstwa do 1 ha. Potwierdza to tradycyjny, rolniczy charakter gminy.
3. Liczba przedsiębiorstw wzrosła o 25% w latach 2020–2024 (z 691 do 865). Oznacza to rozwój lokalnej przedsiębiorczości.
4. Firmy jednoosobowe dominują – aż 83% podmiotów gospodarczych to osoby fizyczne prowadzące działalność, głównie w budownictwie i handlu.
5. Bezrobocie rejestrowane w 2024 roku wyniosło tylko 3,4%, co plasuje gminę poniżej średnich wojewódzkich i krajowych.
6. Liczba osób bezrobotnych spadła z 217 do 147 w ciągu pięciu lat. Zmniejszyła się też liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia – z 160 do 82.
7. 30% bezrobotnych to osoby po 50. roku życia, a 33% to osoby z najniższym wykształceniem.
8. Połowa bezrobotnych to osoby długotrwale pozostające bez pracy, co wskazuje na potrzebę intensywnego wsparcia.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Od 2020 roku w gminie utrzymuje się spadek stopy bezrobocia – z 5,3% do 3,4%.
2. Rosnące zatrudnienie i liczba firm potwierdzają korzystny klimat dla rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości.
3. Ujemne saldo migracji zarobkowej (-387 osób) świadczy o odpływie siły roboczej do innych gmin.

4. Wzrasta rola organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej – ich liczba wzrosła z 25 do 31.
5. Większość firm w gminie to mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające maksymalnie 9 osób.
6. Gmina aktywnie współpracuje z PUP, GOPS i OWES, rozwijając ofertę wsparcia i aktywizacji dla osób bezrobotnych.

REKOMENDACJE

1. Tworzyć więcej miejsc pracy na lokalnym rynku, zwłaszcza w usługach, turystyce i nowoczesnych branżach.
2. Rozwijać programy dla osób po 50. roku życia, dostosowane do ich możliwości i potrzeb. Łączyć pomoc społeczną z działaniami aktywizującymi, aby wspierać powrót na rynek pracy.
3. Rozszerzać współpracę z organizacjami społecznymi, które mogą tworzyć nowe formy zatrudnienia i reintegracji.
4. Wspierać rozwój lokalnych mikro firm, m.in. przez doradztwo, promocję i uproszczenie procedur.
5. Poprawiać dostępność transportu lokalnego, aby mieszkańcy mogli łatwiej dojeżdżać do pracy poza gminą.
6. Ułatwiać kobietom powrót na rynek pracy, m.in. dzięki rozwojowi opieki nad dziećmi i programom takim jak „biznesMama”

OBSZARY SPOŁECZNE Z PROGNOZĄ ZMIAN

3. EDUKACJA, KULTURA I SPORT

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) było 1 849 mieszkańców gminy Turośń Kościelna (w tym 903 kobiet oraz 946 mężczyzn).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku

25,4% ludności posiada wykształcenie wyższe,

3,6% wykształcenie policealne,

11,3% średnie ogólnokształcące,

a 21,4% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 17,8% mieszkańców gminy Turośń Kościelna, gimnazjalnym 3,0%, natomiast 13,7% podstawowym ukończonym. 3,8% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa podlaskiego mieszkańcy gminy Turośń Kościelna mają analogiczny poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Turośń Kościelna największy odsetek miało wykształcenie wyższe (30,2%) oraz średnie zawodowe (17,8%). Mężczyźni najczęściej mieli wykształcenie średnie zawodowe (25,2%) oraz zasadnicze zawodowe (22,8%)¹¹

W roku szkolnym 2024/2025 edukacja w gminie odbywała się w 4 szkołach podstawowych, w tym 1 szkole niepublicznej oraz 2 przedszkolach, w tym 1 przedszkolu niepublicznym.

Gmina Turośń Kościelna była organem prowadzącym dla: Szkoły Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Turośni Dolnej, Szkoły Podstawowej im. Leonarda Prystroma w Tołczach i Zespołu Szkół w Turośni Kościelnej w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica oraz Przedszkole Samorządowe.

Placówki niepubliczne to: Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Niewodnicy Kościelnej oraz Niepubliczne Przedszkole „Puchatek” i Żłobek w Niewodnicy Kościelnej.

We wrześniu 2024 r. naukę w tych szkołach rozpoczęło 615 uczennic i uczniów w szkołach podstawowych oraz 310 dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych.

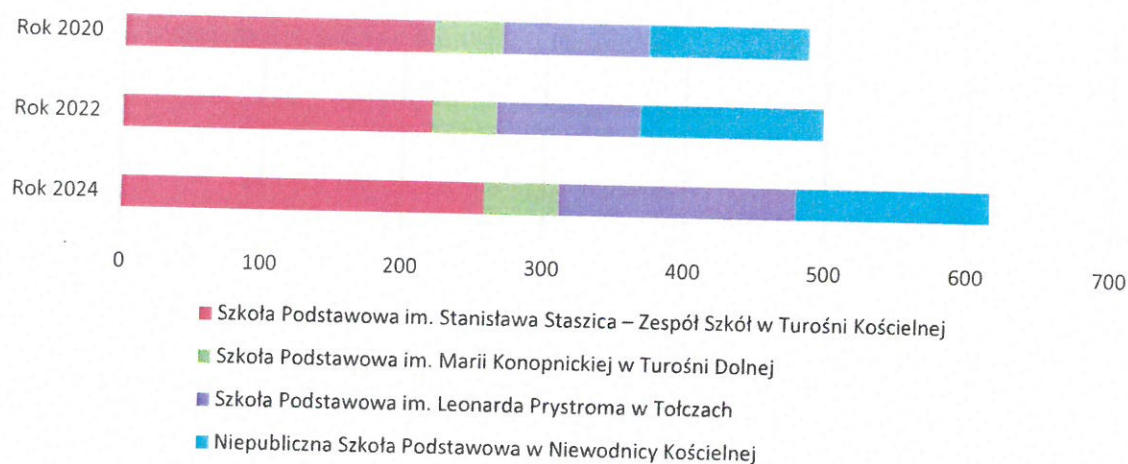
Rokrocznie wzrastała liczba dzieci w przedszkolach oraz szkolnych, co wynikało m.in. z osiedlania się rodzin z dziećmi (nawiązanie do demografii).

W roku szkolnym 2020/2021 naukę w szkołach podstawowych realizowało 486 uczniów, a w 2024/2025 roku- 615 uczniów. 228 uczniów Gminy spełniało obowiązek szkolny w szkołach położonych w sąsiednich gminach. 129 uczniów zamieszkałych w gminach sąsiednich spełniało obowiązek szkolny w szkołach na terenie Gminy Turośń Kościelna

¹¹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Turosn_Koscielna#edukacja-i-szkolnictwo

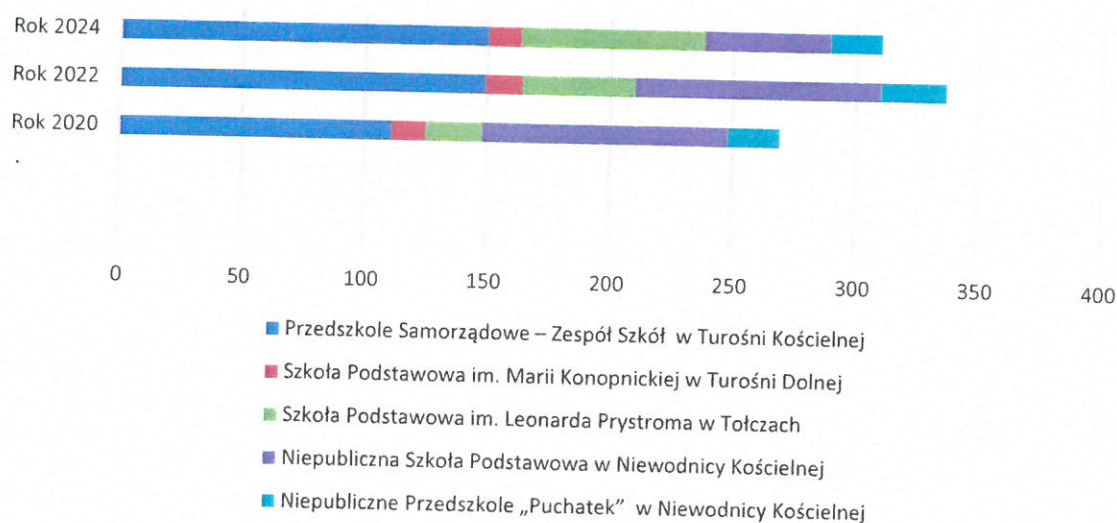
Wykres 6. Liczba uczniów szkół podstawowych

Dane: opracowanie własne na podstawie informacji ze szkół z terenu gminy z lat 2020-2024

W latach 2020-2024 liczba dzieci w przedszkolach wzrosła z 269 do 310. Wzrost liczby dzieci w przedszkolach wynikał między innymi z większej liczby urodzeń. W demografii gminy w roku 2020 przyszło na świat 56 dzieci, w roku 2022 – 66, a w roku 2024 - 56 dzieci. Korzystanie z edukacji przedszkolnej było związane z rozwojem dostępności miejsc przedszkolnych w gminie, rosnącą świadomością edukacyjną rodziców oraz zmniejszającą się liczbą bezrobotnych na lokalnym rynku pracy. Pobyt w przedszkolu dobrze rokuje na przyszłą edukację, wcześniejsze rozpoczęcie nauki ma wpływ na późniejsze wyniki egzaminacyjne, a także na lepszą socjalizację dzieci.

Wykres 7: Liczba dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych

Dane: opracowanie własne na podstawie informacji ze szkół z terenu gminy z lat 2020-2024

Z oferty wychowania przedszkolnego przedstawionej przez placówki funkcjonujące na terenie gminy skorzystało 57 dzieci będących mieszkańcami sąsiednich gmin; natomiast 36 dzieci (w wieku 2,5 – 5 lat) zamieszkałych na terenie Gminy Turośń Kościelna uczęszczało do przedszkoli w Białymstoku oraz w gminach Turośń Kościelna, Choroszcz i Łapy.

Tabela 7: Edukacja w gminie w latach 2020-2024

Placówka	Rok 2024/2025			Rok 2022/2023			Rok 2020/2021		
	Liczba uczniów	w tym w SP	w tym w OP	Liczba uczniów	w tym w SP	w tym w OP	Liczba uczniów	w tym w SP	w tym w OP
Przedszkole Samorządowe – Zespół Szkół w Turośni Kościelnej	150	-	150	149	-	149	111	-	111
Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica – Zespół Szkół w Turośni Kościelnej	258	258	-	220	220	-	220	220	-
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Turośni Dolnej	66	53	13	61	46	15	63	49	14
Szkoła Podstawowa im. Leonarda Prystroma w Tołczach	243	168	75	147	101	46	126	103	23
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Niewodnicy Kościelnej	187	136	51	231	131	100	214	114	100
Niepubliczne Przedszkole „Puchatek” w Niewodnicy Kościelnej	21	-	21	22	-	27	21	-	21
Razem	925	615	310	830	498	332	755	486	269

Dane: opracowanie własne na podstawie informacji ze szkół z terenu gminy z lat 2020-2024

Do szkół i przedszkoli uczęszczało w 2024 roku 44 dzieci posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego z powodu niepełnosprawności, niedostosowania społecznego, potrzeby wczesnego wspomagania rozwoju, zaburzeniami zachowania, przewlekłe choroby, itp. :

Przedszkole Samorządowe w Turośni Kościelnej – 10 dzieci,

Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Turośni Kościelnej – 14 dzieci,

Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Turośni Dolnej – 1 dziecko,

Szkoła Podstawowa im. Leonarda Prystroma w Tołczach – 5 dzieci,

Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Niewodnicy Kościelnej – 12 dzieci,

Niepubliczne Przedszkole „Puchatek” w Niewodnicy Kościelnej – 2 dzieci.

Dla dzieci wymagających pomocy w gminnych szkołach i przedszkolach organizowane były zajęcia specjalistyczne. Stanowiły one konkretną formę pomocy psychologiczno—pedagogicznej, udzielaną uczniom odpowiednio do dokonanego rozpoznania ich potrzeb i możliwości rozwojowych oraz edukacyjnych.

Tabela 8: Specjaliści w zespołach szkolnych w roku 2024/2025

Wyszczególnienie	Pedagog	Pedagog specjalny	Psycholog	Logopeda	Doradca zawodowy	Terapeuta	Nauczyciel rewalidacji
Zespół Szkół w Turośni Kościelnej	1	1	1	1	1	1	1
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Turośni Dolnej	1	1	1	1	1	-	-
Szkoła Podstawowa im. Leonarda Prystroma w Tołczach	1	1	1	1	1	-	-

Dane: opracowanie własne na podstawie informacji ze szkół z terenu gminy, 2024

Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów, placówki edukacyjne organizowały zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy: wyrównawcze, logopedyczne, indywidualne rozwijające kompetencje emocjonalne.

Gmina zapewnia od 230 do 292 uczniom dowożenie do szkół za sprawą organizowanych przez gminę środków transportu: 2 autobusów stanowiących własność Gminy oraz 1 autobusu na podstawie umowy z PKS.

Rodzicom 13 uczniów niepełnosprawnych, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zwracane były koszty dowozu dzieci do szkół i innych placówek oświatowych.

Uzupełniając opiekę pozalekcyjną, przy wszystkich szkołach działały świetlice, zapewniając wsparcie dzieciom rodziców pracujących i dojeżdżających. Korzystało z nich w roku szkolnym 2024/2025 – 299 dzieci:

Zespół Szkół w Turośni Kościelnej	199 dzieci
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Turośni Dolnej	25 dzieci
Szkoła Podstawowa im. Leonarda Prystroma w Tołczach	75 dzieci

W latach 2020 - 2024 realizowano też pomoc materialną o charakterze socjalnym dla dzieci w postaci posiłków¹² (w ramach Wieloletniego programu Posiłek w szkole i w domu), a także wsparcie dzieci zdolnych oraz najuboższych w formie stypendiów. Z nieodpłatnych posiłków korzystało 113 dzieci w roku szkolnym 2020/2021, zaś 119 dzieci w roku szkolnym 2024/2025.

Gmina wspierała też uczniów poprzez stypendia i zasiłki szkolne. W 2023/2024 roku wypłacono dla 24 uczniów stypendia szkolne o charakterze socjalnym, zaś w roku szkolnym 2024/2025 – 14 stypendiów. Stypendia naukowe przyznawano w roku 2024/2025 11 uczniom oraz 4 nagrody szkolne.

Szkoły posiadały wyposażone sale lekcyjne, w tym pracownie komputerowe, salę do nauki języków obcych, biblioteki szkolne.

W placówkach szkolnych dzieci i młodzież uczestniczyły w latach 2020-2024 **w zajęciach dodatkowych** w ramach kół zainteresowań: przedmiotowych, artystycznych, informatycznych i innych. Odbywały się TUS, **zajęcia sportowe, malarskie, plastyczne, filmowe, teatralne, językowe, artystyczne, z robotyki i wiele innych.**

Obok podstawowych zadań edukacyjnych szkoły wypełniały też funkcje opiekuńcze oraz zapewniały aktywność fizyczną i rekreację:

- realizowały rekomendowane programy profilaktyczne (warsztaty dla uczniów, konkursy, wystawy prac, inscenizacje),
- prowadziły pedagogizację rodziców, Szkoły dla Rodziców, wspomaganie rodziców na zebraniach z wychowawcami, wywiady profilaktyczne i konsultacje indywidualne, w tym program: Szkoła dostępna dla wszystkich,
- uczestniczyły w zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym,
- wdrażały programy zdrowotne: Przyjaciele Zippiego, Mamo, Tato wolę wodę, Zdrowo i Sportowo, gimnastyka buzi i języka,
- aktywnie brały udział w konkursach przedmiotowych i artystycznych,
- prowadziły współpracę z: Filharmonią Białostocką, Poradniami Psychologiczno-Pedagogicznymi, Strażą Pożarną, Policją,
- prowadziły współpracę ze środowiskiem organizując festyny,
- organizowały wycieczki, wyjazdy na basen, na lodowisko, do teatru, do kina.

Nauczyciele kształtowali wśród młodzieży postawy obywatelskie, charytatywne i propagowali ideę wolontariatu.

W celu udostępniania usług pomocowych w szkołach nauczyciele podnosili swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń.

¹² Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, GOPS w Turośni Kościelnej 2020-2024

W placówkach funkcjonowały Rady Rodziców.

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii prowadzona była profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia, a w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej zajęcia z zakresu bezpieczeństwa, cyberbezpieczeństwa:

1. kampanie profilaktyczne: w zakresie szkodliwości alkoholu, narkotyków, dopalaczy,
2. programy profilaktyczne – Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej, Godzina dla MŁODYCH GŁÓW, socjoterapię, Stop! to jest przemoc, Cukierki, Unplugged
3. Warsztaty profilaktyczne.

Kultura

Istotnym czynnikiem warunkującym aktywność kulturową mieszkańców były dobrze funkcjonujące instytucje kultury, grupy aktywnych liderów, zespoły oraz zaangażowany w ten obszar samorząd, reprezentowany przez jednostki organizacyjne. Na terenie gminy funkcjonowały Gminny Ośrodek Kultury w Gminie Turośń Kościelna oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Turośni Kościelnej i Filia Biblioteczna w Turośni Dolnej. Zajęcia warsztatowe dla różnych grup wiekowych poza siedzibą Ośrodka, prowadzone były również w poszczególnych świetlicach wiejskich.

Gminny Ośrodek Kultury realizował swoją misję w oparciu o podstawowe zadania statutowe poprzez: organizowanie i prowadzenie działalności kulturalnej w zakresie upowszechniania kultury, działania skierowane na rozwijanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców oraz promocję działań kulturalnych.

Prowadził wielokierunkową działalność w zakresie:

- edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę,
- tworzenia warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego,
- upowszechniania sztuki oraz popularyzacji wiedzy o sztuce,
- promowania działalności artystycznej,
- tworzenia warunków do rozwoju różnych aktywności, w tym: kulturalnej, artystycznej, hobbystycznej, rekreacyjno-ruchowej, turystycznej, społecznej, ekologicznej oraz edukacji w tym zakresie,

Do zadań GOK należało w szczególności:

- organizowanie wydarzeń kulturalnych,
- budowanie tożsamości kulturowej mieszkańców gminy,
- prowadzenie edukacji kulturalnej i artystycznej, szczególnie wśród dzieci i młodzieży,

- tworzenie i upowszechnianie scenicznych programów artystycznych,
- organizowanie wystaw, spektakli, projekcji filmowych, koncertów, przeglądów i festiwali,
- prowadzenie zespołów, pracowni, klubów, kół zainteresowań,
- wspieranie, organizowanie oraz promocja amatorskiego ruchu artystycznego.

Gminny Ośrodek Kultury w Gminie Turośń Kościelna co roku rozwijał swoją działalność i poszerzał grono odbiorców, realizował wiele usług społecznych i wydarzeń skierowanych do wszystkich grup wiekowych.

Tabela 9: Działalność Ośrodka Kultury w latach 2020-2024

Rok 2020	Rok 2022	Rok 2024
Liczba zajęć/programów dla dzieci i młodzieży, osób dorosłych i starszych w roku realizowana przez GOK		
8	4	10
Warsztaty wielkanocne (Niewodnica Korycka i Chodory), Warsztaty modelarskie (Turośń Kościelna), Warsztaty bożonarodzeniowe (Chodory, Topilec, Niewodnica Korycka) Ferie na Ludowo – Podlaskie Muzeum Kultury Ludowej Zajęcia stałe: warsztaty rękodzielnicze „Szyjesz, pleciesz, skręcasz – kulturę rozkręcasz” Kreatywne soboty w Bibliotece zajęcia plastyczne, zajęcia muzyczno-instrumentalne, zajęcia Fitness Senior, zajęcia Fitness Latin/18+, zajęcia kreatywne zajęcia Taneczny MIX (dzieci 7-10 lat), zajęcia Chór Senior +	Warsztaty wielkanocne (Niewodnica Korycka i Chodory), Warsztaty modelarskie (Turośń Kościelna), Warsztaty bożonarodzeniowe (Chodory, Topilec, Niewodnica Korycka) półkolonie letnie „Kulturalne wakacje z GOK-iem” ferie zimowe pn. „Magiczne ferie z GOK-iem” Zajęcia stałe: zajęcia kreatywne, zajęcia Fitness Senior, zajęcia Taneczny MIX, Kreatywne soboty w Bibliotece.	Warsztaty wielkanocne (Niewodnica Korycka i Chodory), Warsztaty modelarskie (Turośń Kościelna), Warsztaty bożonarodzeniowe (Chodory, Topilec, Niewodnica Korycka) półkolonie letnie „Kulturalne wakacje z GOK-iem” ferie zimowe pn. „Magiczne ferie z GOK-iem” Zajęcia stałe: zajęcia kreatywne zajęcia fitness zajęcia pilates zajęcia taneczne zajęcia nauki śpiewu zajęcia umuzykalniające zajęcia Instrumentalne Brzmienie
Liczba zajęć/programów dla dzieci i młodzieży, osób dorosłych i starszych w roku realizowana przez Bibliotekę i filię		
22	25	27
8 spotkań czytelniczych dla dzieci 5 spotkań Dyskusyjnego Klubu Książki Udział w projekcie Mała książka – wielki człowiek Udział w akcji: Narodowe Czytanie	15 spotkań czytelniczych dla dzieci 6 spotkań Dyskusyjnego Klubu Książki Udział w projekcie Mała książka – wielki człowiek Udział w akcji: Narodowe Czytanie Noc Bibliotek	7 spotkań czytelniczych dla dzieci 6 spotkań Dyskusyjnego Klubu Książki (seniorzy), Udział w projekcie Mała książka – wielki człowiek Udział w akcji: Narodowe Czytanie

Noc Bibliotek Kreatywne soboty w bibliotece wycieczki przedszkolaków do biblioteki spotkania autorskie	Kreatywne soboty w bibliotece 2 wycieczki przedszkolaków do biblioteki 1 spotkanie autorskie 1 konkurs	Udział w akcji: Noc Bibliotek Dzień Dziecka w bibliotece, wycieczki przedszkolaków do biblioteki
Liczba wydarzeń w roku		
58	32	78
Najważniejsze akcje i wydarzenia		
Prelekcje, spotkania wykłady spotkanie Dyskusyjnego Klubu Książki akcja „Poczytajki nie z tej bajki” – czytanie online dzień na sportowo – wyjazd do Jumper Parku Trampolin - spotkanie z teatrem – wyjazd do Białostockiego Teatru Lalek zabawa karnawałowa gry i zabawy integracyjne, plener malarski miasteczko ruchu drogowego animacje taneczne, zajęcia plastyczne zajęcia sportowe	Prelekcje, spotkania, wykłady Akcje Mała Książka – Wielki Człowiek Rozczytane Podlaskie Cała Polska Czyta Dzieciom Noc Bibliotek Dzień Dziecka w Bibliotece Mikołajki w Bibliotece akcje proekologiczne z okazji Międzynarodowego Dnia Ziemi – wycieczka rowerowa, ph. „Na dwa koła – zieleń woła!” czy Sąsiedzkie Sprzątanie, Piknik Rodzinny „Święty Antoni Dzieciom” Charytatywny Jarmark Bożonarodzeniowy. Dzień Dziecka z Turośnianką, Piknik Rodzinny pn. „Święty Antoni Dzieciom” czy IV Fiestę Balonową ph. „Dolina Narwi” Uroczyste Obchody Narodowego Święta Konstytucji Trzeciego Maja, Gminne Obchody Dnia Seniora, Gminne Obchody Dnia Edukacji Narodowej czy Uroczyste Obchody Narodowego Święta Niepodległości Konkursy Projekcje filmowe: Inne, patriotyczne, jubileuszowe Akcje: Mała Książka – Wielki Człowiek Rozczytane Podlaskie Cała Polska Czyta Dzieciom Noc Bibliotek Dzień Dziecka w Bibliotece Mikołajki w Bibliotece	Prelekcje, spotkania, wykłady Festyny Charytatywny Jarmark Wielkanocny Święty Antoni Dzieciom VI Fiesta Balonowa Piknik rodzinny z Turośnianką Piknik rodzinny w Pomigaczach Piknik rodzinny w Czaczkach Wielkich Piknik rodzinny w Baciutach Interdyscyplinarne: Otwarcie Strzelnicy Sportowej Bieg Pamięci Sybiru – Marsz z Klubem Seniora Międzynarodowy Dzień Ziemi – wycieczka rowerowa „Rajd kultury i natury” Sprzątanie świata wraz z Klubem Seniora i Przedszkolakami Narodowe Czytanie „Kordian” w wykonaniu dyrektorów i nauczycieli Piłka na straży wakacji PSP i OSP o puchar Wójta Gminy Turośń Kościelna Konkursy Projekcje filmowe: Inne, patriotyczne, jubileuszowe Akcje: Mała Książka – Wielki Człowiek Rozczytane Podlaskie Cała Polska Czyta Dzieciom Noc Bibliotek Dzień Dziecka w Bibliotece Mikołajki w Bibliotece

Dane: Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna

Gminny Ośrodek Kultury przy realizacji zadań statutowych współpracował ze stowarzyszeniami, towarzystwami, fundacjami, organami władz publicznych i innymi podmiotami

zajmującymi się działalnością kulturalną. Zwiększająca się liczba uczestników i wydarzeń **świadczą o wzroście zaangażowania mieszkańców.**

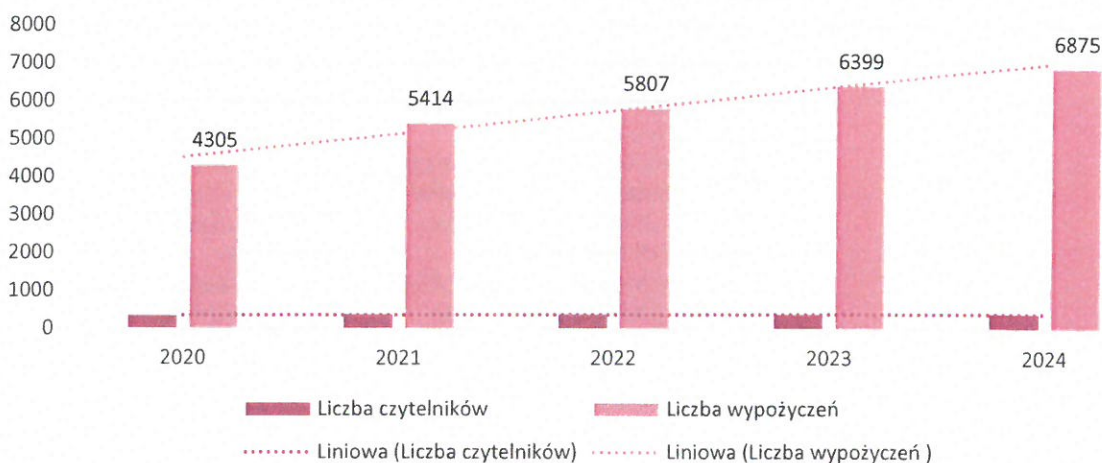
Biblioteka i filia starały się być miejscem, odwiedzanym przez czytelników młodszych i starszych, zapewniając miejsce do czytania, korzystanie z materiałów. Biblioteka i filia dysponowały wystarczającą, na potrzeby własne, powierzchnią użytkową.

Biblioteka i filia stale uzupełniają księgozbiór. W latach 2020-2024 zrealizowano dodatkowe działania w ramach NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA oraz „Dofinansowanie dla bibliotek na zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych”.

Księgozbiór na dzień 1 stycznia 2024 r. wynosił 23 366 woluminów, zaś na koniec roku – 23 716 woluminów.

W ciągu roku z usług Gminnej Biblioteki Publicznej w Turośni Kościelnej skorzystało 273 czytelników, którzy odwiedzili bibliotekę 2791 razy oraz wypożyczyli 5 863 woluminów. Z Filii Bibliotecznej w Turośni Dolnej skorzystało 118 czytelników, odwiedzając bibliotekę 1015 razy oraz wypożyczając 1016 woluminów. Liczba wypożyczeń systematycznie rośnie, co oznacza skuteczną politykę rozwoju czytelnictwa.

Wykres nr 8: Statystyka Gminnej Biblioteki Publicznej i Filii Bibliotecznej

Dane: Opracowanie własne, Raporty o stanie gminy Turośń Kościelna za lata 2020-2024

Według danych w gminie Turośń Kościelna działało w 2024 roku 5 klubów i organizacji sportowych

- Stowarzyszenie Pickleball Podlasie
- Ośrodek Sportów Konnych „Stajnia Kucykowo” w Niewodnicy Kościelnej
- Uczniowski Klub Sportowy „Tur” w Turośni Kościelnej
- Klub Sportowy „Turośnianka” w Turośni Kościelnej
- Fundacja „Legion Wschodni Fundacja” w Iwanówce.

Samorząd gminy wspierał rokrocznie rozwój i działalność sportowa, w tym poprzez finansowanie zleconych zadań.

WNIOSKI

1. W gminie Turośń Kościelna mieszkało 1 849 dzieci i młodzieży w wieku 3-24 lata, co świadczyło o wysokim potencjale edukacyjnym.
2. 25,4% mieszkańców miało wykształcenie wyższe, co było poziomem zbliżonym do średniej wojewódzkiej. Wśród kobiet dominowało wykształcenie wyższe, wśród mężczyzn – zawodowe.
3. W roku szkolnym 2024/2025 do szkół uczęszczało 615 uczniów, a do przedszkoli 310 dzieci. Liczba ta rosła od 2020 roku, co było efektem wzrostu liczby urodzeń i migracji rodzin z dziećmi.
4. W przedszkolach i szkołach funkcjonowały świetlice, z których korzystało 299 dzieci. To ważne wsparcie dla rodzin pracujących.
5. W 2024 r. 44 dzieci miało orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Gmina zapewniała pomoc psychologiczno-pedagogiczną oraz wsparcie specjalistów.
6. Systematycznie realizowano pomoc materialną dla dzieci i młodzieży. W roku 2024/2025 stypendia otrzymało 14 uczniów, posiłki – 119 dzieci.
7. Gminne placówki oferowały szeroki zakres zajęć dodatkowych i programów profilaktycznych. Dotyczyły one m.in. zdrowia, uzależnień, emocji, bezpieczeństwa.
8. Biblioteka i filia odgrywały ważną rolę w rozwoju czytelnictwa. Liczba wypożyczeń wzrosła z 4 305 w 2020 r. do 6 875 w 2024 r.
9. W 2024 roku działało 5 klubów i organizacji sportowych. Samorząd wspierał ich działalność poprzez finansowanie zadań publicznych.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Wzrost liczby dzieci uczęszczających do szkół i przedszkoli wskazuje na rosnącą populację dzieci i poprawę dostępności usług edukacyjnych.
2. Zwiększa się świadomość rodziców w zakresie znaczenia edukacji przedszkolnej. Wzrost liczby dzieci w przedszkolach był również efektem niższego bezrobocia.
3. Edukacja wspiera integrację dzieci z niepełnosprawnością. Gmina zapewnia dowozy, zajęcia specjalistyczne i pomoc materialną.
4. Ośrodek Kultury i Biblioteka rozwijają bogatą ofertę zajęć. W 2024 r. zrealizowano 78 wydarzeń kulturalnych – najwięcej w analizowanym okresie.
5. Wzrasta liczba uczestników wydarzeń i zajęć, zarówno dzieci, młodzieży, jak i seniorów.

6. Gmina rozwija kulturę lokalną poprzez działania interdyscyplinarne i międzypokoleniowe, takie jak festiwale, pikniki, wycieczki, warsztaty i wydarzenia patriotyczne.

REKOMENDACJE

1. Kontynuować rozwój edukacji przedszkolnej poprzez tworzenie nowych miejsc i wspieranie rodziców w powrocie do pracy.
2. Wspierać uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, poprzez rozszerzanie usług specjalistycznych.
3. Zwiększać liczbę stypendiów dla dzieci zdolnych oraz wsparcie dla rodzin o niższych dochodach.
4. Rozwijać zajęcia dodatkowe i programy profilaktyczne, dostosowane do potrzeb lokalnej społeczności.
5. Zintensyfikować działania na rzecz edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, we współpracy z GOK, biblioteką i organizacjami społecznymi.
6. Zachęcać do aktywności sportowej poprzez wspieranie klubów lokalnych i organizację wydarzeń rodzinnych i międzypokoleniowych.
7. Rozbudować infrastrukturę edukacyjno-kulturalną, m.in. nowoczesne przestrzenie dla nauki i rekreacji w szkołach.
8. Wzmacniać cyfrowe kompetencje dzieci i dorosłych, promując dostęp do technologii w bibliotekach i szkołach.

4.PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA

W zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy gminy Turośń Kościelna w latach 2020-2024 korzystali z infrastruktury i usług oferowanych na poziomie lokalnym przez Ośrodek Zdrowia w Turośni Kościelnej, 2 apteki; na poziomie powiatowym (przez poradnie specjalistyczne w Białymstoku i w Choroszczy), szpitale i kliniki w Białymstoku oraz Poradnie Zdrowia Psychicznego, Leczenia Uzależnień oraz Centrum Zdrowia Psychicznego przy Szpitalu Ogólnym.

W Ośrodku Zdrowia w Turośni Kościelnej pracowało:

w 2019 r. – 2 lekarzy (medycyny ogólnej i geriatra);

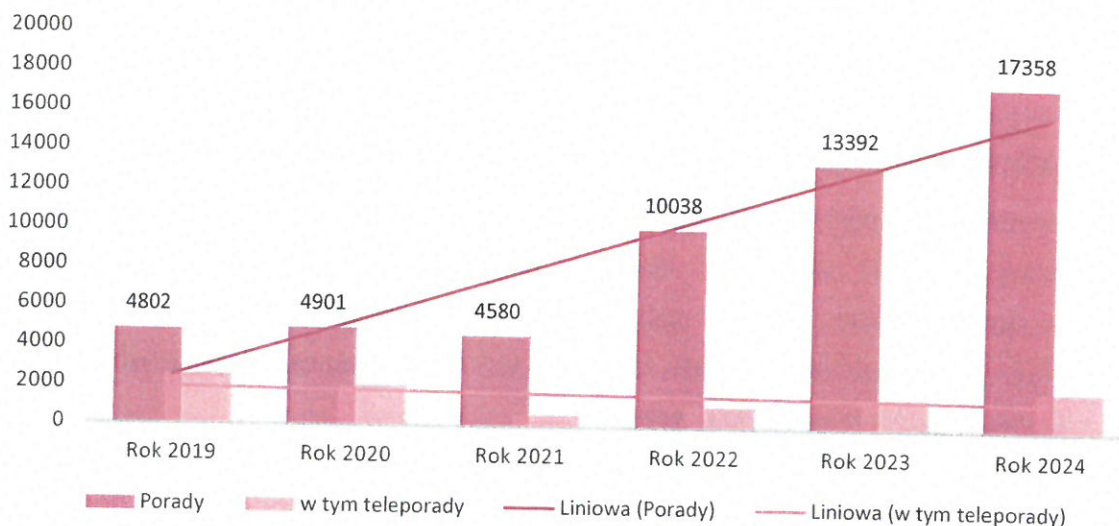
w 2021 r. – 2 lekarzy jw.

w 2024 r. – 3 lekarzy (2 specjalistów medycyny rodzinnej i rezydent).

Ośrodek udzielał świadczeń zdrowotnych z zakresu:

- podstawowej opieki zdrowotnej lekarza, pielęgniarek i położnych,
- ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- profilaktyki i promocji zdrowia.

Wykres 9: Liczba ambulatoryjnych porad lekarskich

Dane: opracowanie własne, BDL GUS

Nastąpił znaczny wzrost liczby porad lekarskich w gminie na przestrzeni lat 2019-2024 związany z większą dostępnością kadry medycznej, wzrostem liczby mieszkańców oraz wzrostem teleporadnictwa.

Dominujące potrzeby i problemy zdrowotne mieszkańców w latach 2019-2024 obejmowały choroby wieku podeszłego, choroby cywilizacyjne (kardiologiczne, diabetologiczne, pulmonologiczne) oraz choroby układu kostno-stawowego. Wdrożenie opieki koordynowanej oraz

zmiany przeprowadzone w Ośrodku Zdrowia przyczyniły się do wzrostu satysfakcji pacjentów, liczby porad oraz liczby pacjentów.

Poza konsultacjami i poradnictwem świadczone:

- usługi lecznicze i diagnostyczne,
- prowadzono edukację zdrowotną promującą zdrowy styl życia, aktywność fizyczną,
- profilaktykę onkologiczną,
- profilaktykę cukrzycy,
- profilaktykę wad postawy i wady wzroku u dzieci,
- profilaktykę chorób zakaźnych,
- opiekę zdrowotną w chorobach przewlekłych, uzależnieniach,
- opiekę nad pacjentem w podeszłym wieku,
- odwiedziny patronażowe u dzieci do 1 r.ż., u dzieci od 1 roku życia.

Świadczenia odbywały się zgodnie z kompetencjami lekarzy, pielęgniarki, położnej przewidzianymi w zawartej umowie z NFZ oraz świadczeniami gwarantowanymi z zakresu poz oraz innymi aktami prawnymi, związanymi z wykonywaniem zawodu lekarza, pielęgniarki i położnej.

W godzinach nocnych oraz w dni wolne, niedziele i święta lekarską i pielęgniarską opieką ambulatoryjną i wyjazdową realizowaną była w szpitalach i SOR-ach w Białymstoku.

Wśród potrzeb obszaru zdrowia w gminie Turośń Kościelna wymieniane były:

- trudności z dostępem do specjalistów oraz na rehabilitację,
- samotność osób starszych, choroby uniemożliwiające sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie, potrzeba usług opieki długoterminowej oraz konieczny rozwój programów rehabilitacyjnych dla osób starszych, które pomogą utrzymać ich sprawność fizyczną i zapobiec izolacji społecznej,
- wzrastający wskaźnik chorób metabolicznych (cukrzycy), układu krążenia, oddechowego i nowotworów, wyznaczający niezbędność programów promocji zdrowia i profilaktyki, skupiających się na edukacji zdrowotnej i profilaktyce chorób przewlekłych,
- cykliczne akcje profilaktyczne.

W 2023 roku 44,2% zgonów w gminie Turośń Kościelna spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 25,6% zgonów w gminie Turośń Kościelna były nowotwory, a 7,8% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności przypadało 9,92 zgonu – mniej niż w województwie i kraju.¹³

¹³ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Turosn_Koscielna#podstawowe-informacje

Obok chorób fizycznych, niezwykle istotnym obszarem są choroby psychiczne i postępujący **kryzys zdrowia psychicznego**, szczególnie dotkliwy wśród osób młodych. Nadmierne, szkodliwe używanie Internetu, uzależnienie od alkoholu i narkotyków powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Osoby dorosłe mogą korzystać z poradni w trybie ambulatoryjnym lub **Centrum Zdrowia Psychicznego w Białymstoku**. W ramach CZP działał:

- punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny
- Oddział psychiatryczny całodobowy.
- Oddział Dzienny,
- Zespół Leczenia Środowiskowego,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego

Centrum udzielało świadczeń opieki zdrowotnej w warunkach stacjonarnych (psychiatrycznych oraz w miejscu udzielania pomocy doraźnej), dziennych psychiatrycznych oraz ambulatoryjnych (psychiatrycznych i leczenia środowiskowego).

Dzieci i młodzież korzystały z pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznych, poradni specjalistycznych, Ośrodka Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej oraz ośrodków leczenia uzależnień. Z danych ogólnopolskich wynika, że wraz z wiekiem rośnie częstotliwość sięgania po alkohol, narkotyki, zacierają się różnice między piciem uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej (dziewcząt i chłopców). Wyniki ogólnoeuropejskiego badania¹⁴ **proowanego na 15 latkach w szkołach, pokazują, że: do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 87,3% uczniów.**

Napoje alkoholowe to najpowszechniej używana substancja psychoaktywna przez młodzież, podobnie jak ma to miejsce w świecie dorosłych. **Rozpowszechnienie picia wykazuje jednak trend spadkowy.** Badani w coraz większych odsetkach oceniają picie alkoholu jako zachowanie ryzykowne. Mimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, rozpowszechnieniu picia w tej grupie daleko jeszcze do spełnia postulatów abstynencyjnego paradygmatu profilaktyki adresowanej do niepełnoletnich.

Nastąpił spadek rozpowszechnienia używania, zmniejszyły się odsetki badanych, którzy mają wśród przyjaciół osoby używające oraz pojawiły się sygnały spadku dostępności.

Analiza trendów rozpowszechnienia używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. **"dopalaczy" miała tendencje spadkowe**, w tym zakresie towarzyszy wzrost przekonań o

¹⁴ "Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną." Raport, prezentacja oraz informacja prasowa z ogólnopolskich badań ankietowych, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii

ryzyku związanym z używaniem tych substancji, nie tylko w sposób regularny, ale także na poziomie eksperymentowania.

Raport „Problematiczne używanie Internetu przez młodzież” wskazuje, że wśród polskich nastolatków w wieku 12–17 lat problematyczne używanie Internetu **(PUI) występuje u 11,9% ogółu młodzieży**. Problematiczni użytkownicy Internetu to częściej dziewczęta niż chłopcy oraz starsze nastolatki (w wieku 15–17 lat) niż młodsze (w wieku 12–14 lat). Niemal co trzeci badany widział w sieci sceny okrucieństwa i przemocy, a co czwarty – treści dotyczące sposobów samookaleczania się, materiały pornograficzne oraz zachęcające do obrażania innych lub dyskryminujące.

Czynniki ryzyka PUI to: odczuwanie silnego stresu szkolnego, doświadczanie przemocy rówieśniczej, w szczególności wielu jej form, negatywny stosunek do szkoły oraz wiek.

Do czynników ochronnych należą: wsparcie ze strony rodziny, rówieśników i nauczycieli, prowadzenie przez rodziców rozmów z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w Internecie, zainteresowanie rodzica aktywnością dziecka online oraz regularne poświęcanie przez dziecko czasu na hobby niezwiązane z Internetem.

Praca z młodzieżą winna uwzględniać strategie profilaktyczne: przekonań normatywnych, osobistych postanowień, wartości, wiedzy o konsekwencjach, z rozszerzeniem o strategie odpierania presji, alternatyw, umiejętność szukania pomocy, radzenia sobie ze stresem. Oddziaływania prewencyjne mają wyposażać młodzież w umiejętność radzenia sobie w trudnych życiowo sytuacjach, zagrażających życiu, zdrowiu.

W ramach **Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, każdego roku w gminie realizowano** zadania profilaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej. Program ten finansowany był z budżetu gminy, ze środków pochodzących z wpłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Realizowano warsztaty profilaktyczne: Archipelag Skarbów, Szkoła dla Rodziców i Wychowawców, Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej, Unplugged, Przyjaciele Zippego i wiele innych.

Osoby mające trudność z zachowaniem trzeźwości mogły również bezpłatnie korzystać z konsultacji z terapeutą w **stowarzyszeniach abstynenckich**.

Na terenie gminy funkcjonowała **Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której priorytetem było:**

- ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, a także uzależnień behawioralnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców gminy oraz prowadzenie działań profilaktycznych i terapeutycznych,

- dofinansowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży w ramach profilaktyki uzależnień
- organizowanie i wspieranie lokalnych imprez profilaktycznych, przeglądów, wydarzeń o charakterze prozdrowotnym i rekreacyjno – sportowym.

W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy współpracował z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji, Prokuraturą, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, kuratorami sądowymi,

WNIOSKI

1. Dostęp do POZ na miejscu: Ośrodek Zdrowia w Turośni Kościelnej rozszerzył kadrę (z 2 lekarzy w 2019–2021 do 3 w 2024 r.), co współgrało ze wzrostem liczby porad (w tym teleporad). To podniosło satysfakcję pacjentów.
2. Rozwijała się opieka pielęgniarstwa, położnicza.
3. W gminie działały 2 gabinety stomatologiczne i 2 apteki.
4. Główne przyczyny zgonów dotyczyły chorób układu krążenia (44,2%), nowotworów (25,6%), układu oddechowego (7,8%).
5. Wskaźnik zgonów (9,92 na 1000 mieszkańców) był niższy niż w województwie i kraju.
6. Dostępne były świadczenia z zakresu zdrowia psychicznego (CZP, poradnie), jednak wzrastały potrzeby, zwłaszcza wśród młodzieży.
7. Gmina realizowała wiele działań profilaktycznych – m.in. programy przeciwdziałania uzależnieniom i promocji zdrowego stylu życia.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Wzrasta liczba pacjentów POZ i potrzeba koordynacji opieki.
2. Starzenie się ludności zwiększyło zapotrzebowanie na opiekę długoterminową i rehabilitację.
3. Choroby cywilizacyjne pozostały głównym wyzwaniem zdrowotnym.
4. Utrzymuje się wysoki poziom ryzyka psychicznych i uzależnień wśród młodzieży.
5. Niedobór specjalistów powoduje wydłużone kolejki i konieczność korzystania z usług prywatnych.

REKOMENDACJE

1. Rozwijać profilaktykę lokalną: badania przesiewowe, edukację zdrowotną, punkty pomiarowe (ciśnienie, cukier, BMI).

2. Wzmocnić opiekę nad osobami starszymi – rehabilitacja środowiskowa, gimnastyka, konsultacje dietetyczne.
3. Wspierać koordynację POZ–GOPS – wspólna opieka nad osobami starszymi i przewlekle chorymi.
4. Kontynuować programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży – emocje, uzależnienia, zdrowie psychiczne.
5. Utrzymać i rozwijać działania GKRPA – wnioski, interwencje, konsultacje terapeutyczne.
6. Poprawić dostęp do specjalistów: białe soboty, wizyty mobilne, transport do Białegostoku.
7. Zwiększyć komunikację zdrowotną – newsletter POZ, infografiki, kampanie „małych kroków”.

5. BEZPIECZEŃSTWO W GMINIE

Brak bezpieczeństwa wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Na terenie każdej gminy są miejsca, które wymagają wzmożonej interwencji służb.

Gminę Turośń Kościelna w latach 2020-2024 obsługiwało 2 dzielnicowych Posterunku Policji w Łapach w strukturze **Komendy Powiatowej Policji w Białymstoku**, wypełniających zadania:

- organizowania służby patrolowej w rejonach i miejscach zagrożonych, rejonach służbowych, prowadzenia rozpoznania osobowego, terenowego,
- organizowanie przedsięwzięć i współdziałania z instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami poza policyjnymi na rzecz zapobiegania zjawiskom patologicznym, w tym z GKPirPA, GOPS, szkołami, podmiotami w zakresie wspólnych działań kontrolnych,
- wzmożonych kontroli miejsc zagrożonych,
- działań profilaktycznych w zakresie własnych kompetencji i pomocy w organizacji spotkań z mieszkańcami, rozpoznawanie zagrożeń przestępczością.

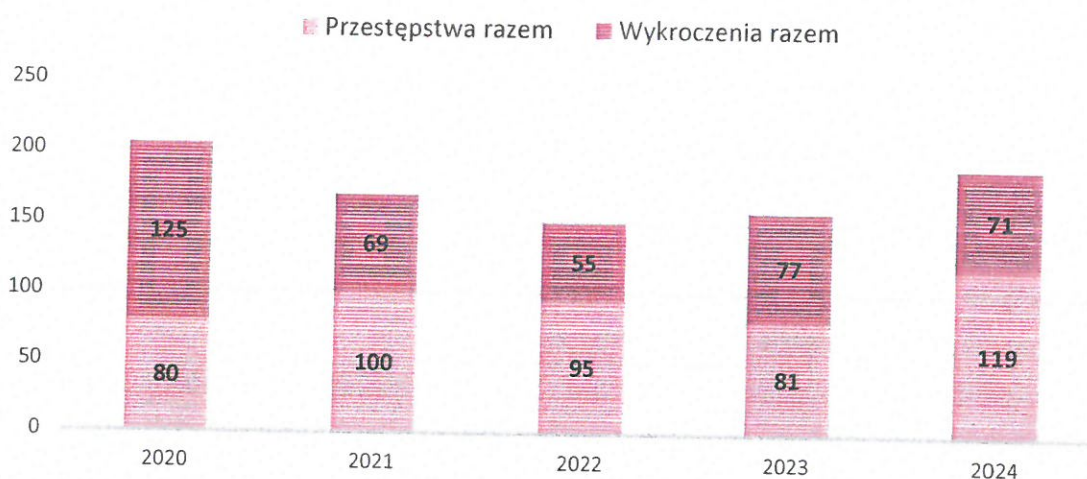
Policja wychodząc naprzeciw potrzebom obywateli korzysta z Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa. To interaktywne narzędzie komunikacji pomiędzy społeczeństwem a Policją.

Zgłoszenia potwierdzone na **Krajowej Mapie Zagrożeń Bezpieczeństwa** dotyczyły najczęściej rejonu sklepu przy ul. Kościuszki 5 w Niewodnicy Koryckiej oraz w rejonie sklepu spożywczo – przemysłowego przy ul. Białostockiej 30A w Turośni Kościelnej (wykroczenia porządkowe spożywanie alkoholu w miejscu objętym zakazem oraz zaśmianie).

Zgodnie z opracowanym planem dzielnicowi jako priorytet realizowali poprawę bezpieczeństwa na tym obszarze.

Wykres 10: Liczba przestępstw i wykroczeń w gminie

Dane: BDL GUS, Komenda Powiatowa Policji w Białymstoku, Posterunek Policji w Łapach

W latach 2020-2024 **przestępczość** na terenie gminy Turośń Kościelna **wzrosła** (prowadzenie samochodu w stanie nietrzeźwości, oszustwa), zaś spadła liczba wykroczeń.

Tabela nr 11: Przestępczość

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Przestępstwa razem	80	100	95	81	119
w tym wybrane:					
Kradzież z włamaniem (279 kk)	6	7	2	0	5
Zniszczenie mienia (288 kk)	3	0	2	1	3
Oszustwo	7	7	17	9	13
Bójka, pobicie, uszczerbek na zdrowiu (157, 158 kk)	3	3	2	0	0
Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości (178a kk)	13	11	8	2	24
Znęcanie się (przemoc) (207kk)	5	4	5	1	3
Wypadki	5	2	2	1	1
Wykroczenia razem (kradzieże, kolizje, kierowanie po spożyciu alkoholu i inne)	125	69	55	77	71

Dane: BDL GUS, Komenda Powiatowa Policji w Białymstoku, Posterunek Policji w Łapach

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Turośń Kościelna wynosi 73,50% i był mniejszy od wskaźnika wykrywalności dla

województwa podlaskiego oraz porównywalny do wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Turośń Kościelna najwięcej stwierdzono przestępstw przeciwko mieniu - 5,27 (wykrywalność 49%) oraz o charakterze kryminalnym - 5,73 (wykrywalność 71%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa o charakterze gospodarczym - 3,58 (60%), drogowe - 1,79 (99%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,33 (96%)¹⁵.

Działania policji koncentrowały się również na zapobieganiu przestępczości. Pożądane policyjne treści przekazywano poszczególnym adresatom w ramach realizowanych programów prewencyjnych. Programy edukacyjne kierowane były do dzieci przedszkolnych, młodzieży szkolnej oraz grona pedagogicznego, a także rodziców.

Podejmowano działania zmierzające do propagowania sposobów ograniczania i zapobiegania przestępczości oraz zjawiskom kryminogennym, w tym realizowano:

- działania „Nie Bądźmy Obojętni” — skierowane do osób narażonych na wychłodzenie organizmu lub zamarznięcie (nadużywających alkoholu, samotnych),
- programy adresowane do seniorów — Świadomy Senior, Bezpieczny Senior,
- działania „Bezpieczne wakacje”,
- działania „Bezpieczna droga do szkoły”.

Katalog programów w latach 2020-2024 był modyfikowany z uwzględnieniem działań lokalnych na bazie monitoringu ich realizacji i zmieniających się potrzeb.

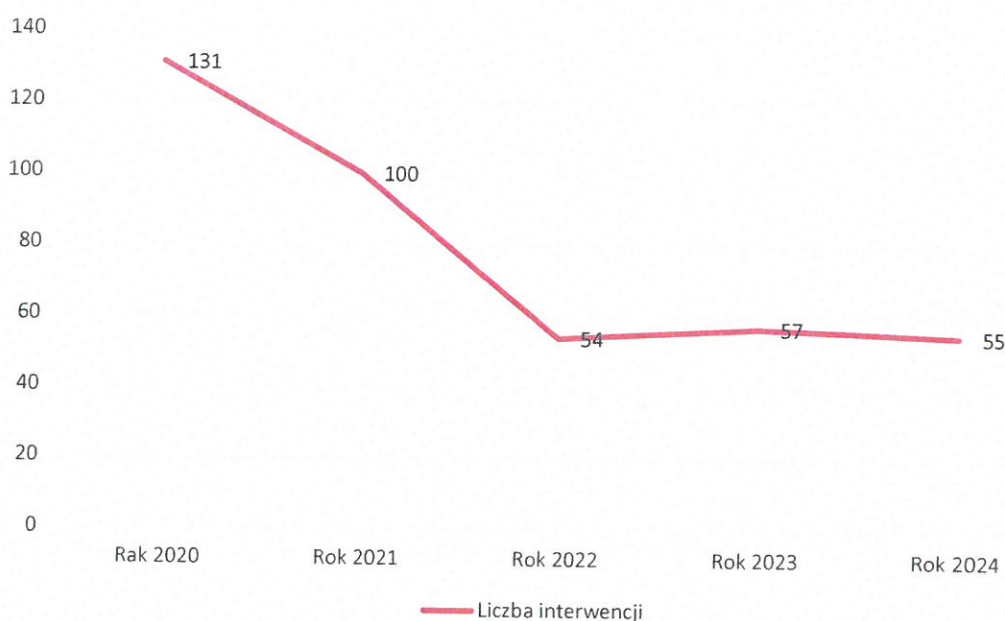
Jedną z form zagrożenia bezpieczeństwa człowieka i rodziny była przemoc. Działania wobec rodzin, osób doświadczających przemocy **regulował Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2020-2024**. Realizatorem Programu był Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działający przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej.

Na terenie gminy w latach 2020 – 2024 funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Białymstoku odnotowali spadek interwencji ogółem. W 2024 roku odnotowano 55 interwencji, w 2022 roku 54 interwencji, w 2020 roku 131.

¹⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Turosn_Koscielna#poziom-przestepczosci

Wykres 11: Interwencje w rodzinach gminie

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Białymstoku, LZI w Turośni Kościelnej

W ramach współpracy z instytucjami oraz organizacjami działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą i sprawców przemocy, prowadzono realizację procedury „Niebieskie Karty”.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodził przedstawiciel:

- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Turośni Kościelnej,
- szkół podstawowych z terenu gminy,
- dzielnicowi Komendy Powiatowej Policji w Białymstoku, Posterunku Policji w Łapach,
- służby zdrowia z terenu gminy,
- Sądu Rejonowego w Białymstoku
- stowarzyszeń i fundacji.

Grupy robocze:

- zapewniały kompleksową pomoc rodzinom i osobom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
- kierowały osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie i osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są sprawcami do odpowiednich specjalistów,
- realizowały procedury mające na celu powstrzymanie przemocy,
- monitorowały sytuacje w rodzinach, w których dochodziło do przemocy, a w szczególności uruchamiając współpracę między instytucjami pomocowymi,
- gromadziły informacje na temat instytucji udzielających pomocy rodzinom.

Dodatkowo, w ramach współpracy z **Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Białymstoku** sprawcy przemocy, mogli skorzystać z prowadzonego programu korekcyjno-

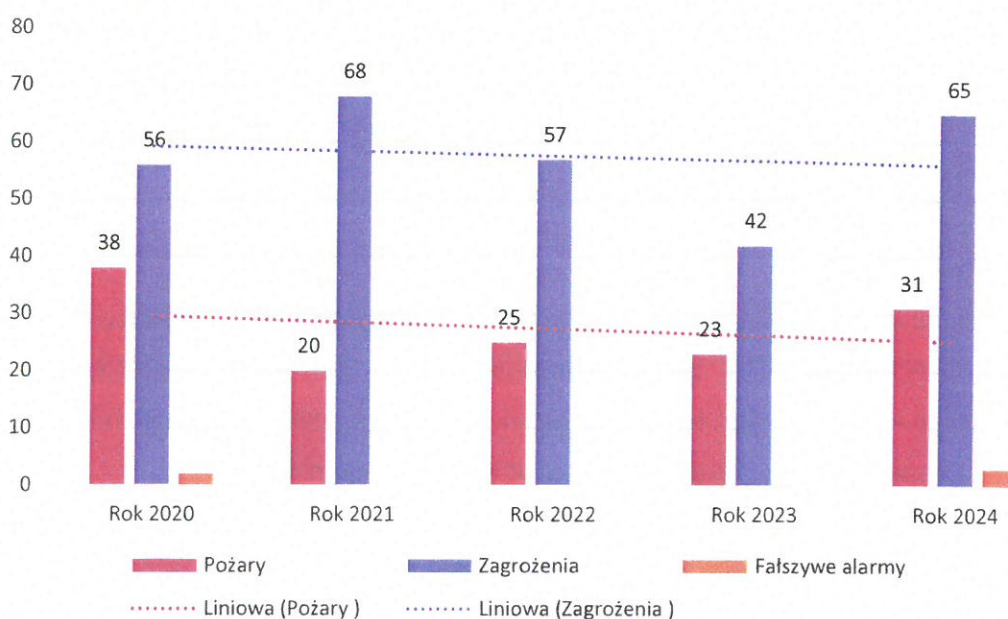
edukacyjnego. Do udziału w programie sprawcy mogli zgłosić się dobrowolnie, zostać skierowani przez policję lub postanowieniem Sądu.

Instytucjami na terenie gminy działającymi w obszarze bezpieczeństwa, zapewniającą ochronę przeciwpożarową było 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych: Borowskie Michały, Borowskie Olki, Chodory, Iwanówka, Niewodnica Korycka, Turośń Dolna i Turośń Kościelna. Dwie jednostki: OSP Turośń Kościelna oraz OSP Chodory należą do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego i otrzymują dotację z budżetu państwa na zakup sprzętu do działań ratowniczo – gaśniczych. Stale, wg potrzeb i wymaganych terminów dokonywano przeglądów i napraw samochodów, sprzętu ochrony dróg oddechowych (aparaty powietrzne), sprzętu hydraulicznego, agregatów prądotwórczych. Uzupełniono zużyte lub uszkodzone elementy wyposażenia ochrony osobistej strażaka oraz armatury wodnej i sprzętu ratowniczego.

Łącznie w jednostkach OSP (będących stowarzyszeniami) zrzeszonych było 331 czynnych strażaków oraz 74 osoby w Młodzieżowych Drużynach Pożarniczych. Zajmowali się oni ochroną ludności, domów, zakładów pracy, urzędów użyteczności publicznej i dóbr kultury oraz ratowaniem i udzielaniem pomocy poszkodowanym w sytuacjach kryzysowych, a także pomocą przy wypadkach drogowych.

W roku 2024 na terenie gminy zanotowano łącznie 99 zdarzeń, w tym 31 stanowiły pożary, 65 miejscowe zagrożenia i 3 alarmy fałszywe. Do zdarzeń najczęściej dysponowane były jednostki włączone do KSRG OSP.

Wykres 12: Wydarzenia pożarnicze w gminie

Dane: KMPSP w Białymstoku, statystyki

Na terenie gminy Turośń Kościelna w latach 2020-2024 r. spadła liczba zdarzeń i interwencji ogółem, w tym działań ratowniczo – gaśniczych oraz liczba miejscowych zagrożeń. Głównymi przyczynami miejscowych zagrożeń były zazwyczaj niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu oraz wady środków transportu, nietypowe zachowanie zwierząt, huragany, silne wiatry oraz pozostałe przyczyny niemożliwe do ustalenia.

Główną przyczyną powstawania pożarów na terenie gminy była zazwyczaj nieprawidłowa eksploatacja i wady urządzeń grzewczych, natomiast na drugim miejscu plasowała się nieostrożność osób dorosłych i nieletnich z otwartym ogniem.

OSP poza przeciwdziałaniem zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych, podejmowała również:

- szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy medycznej dla członków ochotniczych straży pożarnej,
- edukację z zakresu bezpieczeństwa pożarowego,
- popularyzację zagadnień bezpieczeństwa pożarowego dla mieszkańców przy okazji ćwiczeń, zawodów sportowych, festynów z pokazami,
- zabezpieczenie imprez gminnych głównie z zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- zabezpieczenie pożarowe oraz zabezpieczenie medyczne podczas wydarzeń gminnych.

Na obszarze powiatu białostockiego poza Komendą Powiatową Policji, Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej, swoją siedzibę miały inne podmioty działające w obszarze bezpieczeństwa:

- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku
- Powiatowy Inspektorat Weterynaryjny w Białymstoku
- Sąd Rejonowy w Białymstoku,
- Prokuratura Rejonowa w Białymstoku.

WNIOSKI

1. W gminie Turośń Kościelna funkcjonował stabilny system bezpieczeństwa publicznego, oparty na współpracy policji, OSP, Zespołu Interdyscyplinarnego i jednostek lokalnych.
2. W latach 2020–2024 wzrosła liczba przestępstw z 80 do 119, głównie w zakresie prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu oraz oszustw.
3. Równocześnie spadła liczba wykroczeń i interwencji ogółem – np. interwencje policji zmniejszyły się z 131 w 2020 r. do 55 w 2024 r.
4. Wskaźnik wykrywalności przestępstw ogółem wynosił 73,5%, co było porównywalne z poziomem krajowym, choć niższe niż w województwie.

5. Najwięcej przestępstw dotyczyło mienia i przestępstw kryminalnych – odpowiednio 5,27 i 5,73 na 1000 mieszkańców.
6. Dzielnicy prowadzili działania profilaktyczne i edukacyjne w szkołach i lokalnych środowiskach, m.in. w ramach programów „Bezpieczne wakacje”, „Świadomy Senior”, „Bezpieczna droga do szkoły”.
7. Zespół Interdyscyplinarny aktywnie wspierał osoby i rodziny dotknięte przemocą, stosując procedury „Niebieskie Karty”.
8. Na terenie gminy działało 7 jednostek OSP, w tym 2 w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. Łącznie działa tu 331 strażaków i 74 członków Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych.
9. W 2024 r. odnotowano 99 zdarzeń, z czego 65 to miejscowe zagrożenia, a 31 to pożary. Spada liczba interwencji i zagrożeń, co wskazuje na rosnącą skuteczność prewencji.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Wzrost liczby przestępstw ogółem przy spadku wykroczeń może świadczyć o wzroście poważniejszych naruszeń prawa, przy lepszej prewencji drobnych incydentów.
2. Największy wzrost dotyczy prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości (z 2 do 24 przypadków).
3. Zgłoszenia z Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa dotyczą głównie zakłóceń porządku publicznego w rejonach sklepów.
4. Rosnące znaczenie prewencji policyjnej i społecznej – działania skierowane do dzieci, młodzieży, seniorów i grup zagrożonych.
5. Zmniejszająca się liczba interwencji związanych z przemocą domową może świadczyć o skuteczności działań interdyscyplinarnych, ale też o potrzebie dalszego monitoringu.
6. OSP stają się coraz bardziej zaangażowane w edukację społeczną i zabezpieczanie wydarzeń gminnych.

REKOMENDACJE

1. Wzmacniać działania prewencyjne i edukacyjne, zwłaszcza w obszarze przemocy, cyberzagrożeń, uzależnień i bezpieczeństwa w ruchu drogowym.
2. Kontynuować rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego – zwiększyć częstotliwość spotkań i lepiej dokumentować ich efekty.
3. Zwiększyć widoczność działań dzielnicowych i programów edukacyjnych – np. poprzez szkolne kampanie, ulotki, social media gminy.

4. Wyposażyć OSP w nowoczesny sprzęt ratowniczy i kontynuować szkolenia, szczególnie z zakresu pierwszej pomocy i bezpieczeństwa cyfrowego.
5. Doposażyć i cyfryzować monitoring miejsc o zwiększonym ryzyku (np. w rejonach zgłoszeń z KMZB).
6. Rozszerzyć działania korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy, także w formule wsparcia środowiskowego.
7. Wzmocnić zaangażowanie młodzieży w bezpieczeństwo, np. poprzez rozwój MDP, konkursy, gry edukacyjne i działania wspólne z seniorami.

6. POMOC SPOŁECZNA I WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

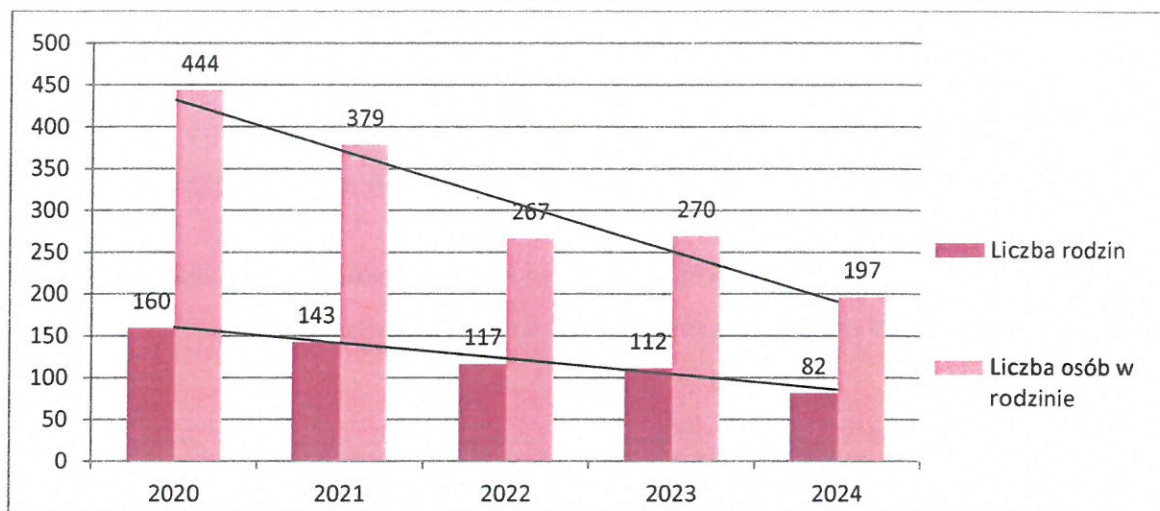
System pomocy społecznej ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Ustawowe zadania pomocy społecznej w tym zakresie wypełniał **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej**.

W celu efektywności działań pomocowych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracował na co dzień z: Podlaskim Urzędem Wojewódzkim w Białymstoku, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Białymstoku, Starostwem Powiatowym w Białymstoku, Powiatowym Urzędem Pracy w Białymstoku, Sądem Rejonowym, Prokuraturą Rejonową, zespołem kuratorów zawodowych i społecznych, komornikami sądowymi, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, domami pomocy społecznej województwa podlaskiego, placówkami służby zdrowia, lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami, Zakładami Pielęgnacyjno-Opiekuńczymi, Komendą Powiatową Policji w Białymstoku, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym do Spraw Przeciwdziałania Przemocy, parafiami, szkołami z terenu gminy, Powiatową Strażą Pożarną, OSP oraz z innymi stowarzyszeniami i fundacjami.

W gminie Turośń Kościelna w latach 2020-2024, zgodnie z danymi jakimi dysponuje GOPS, **spadła liczba rodzin i osób korzystających z pomocy**. Najwięcej rodzin skorzystało w roku 2020, było to 444 osoby ze 160 rodzin.

Wykres 13: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2020-2024

Dane OZPS, GOPS w Turośni Kościelnej

Pomoc i wsparcie w gminie Turośń Kościelna z pomocy społecznej w 2024 roku uzyskało 82 rodziny, 197 osób, co stanowiło 3,2% wszystkich mieszkańców gminy. W gminie Turośń Kościelna najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w 2024 roku było kolejno: ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała choroba.

Tabela 12: Powody przyznawania pomocy w gminie

Wyszczególnienie	2020	2022	2024
Ubóstwo	120	88	70
Bezrobocie	53	46	34
Niepełnosprawność	41	40	32
Długotrwała i ciężka choroba	36	32	21
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	54	28	18
Alkoholizm/narkomania	1	2	2
Bezdomność	3	6	4
Zdarzenie losowe	2	1	1

Dane OZPS, GOPS w Turośni Kościelnej

Pomoc społeczna polegała w szczególności na:

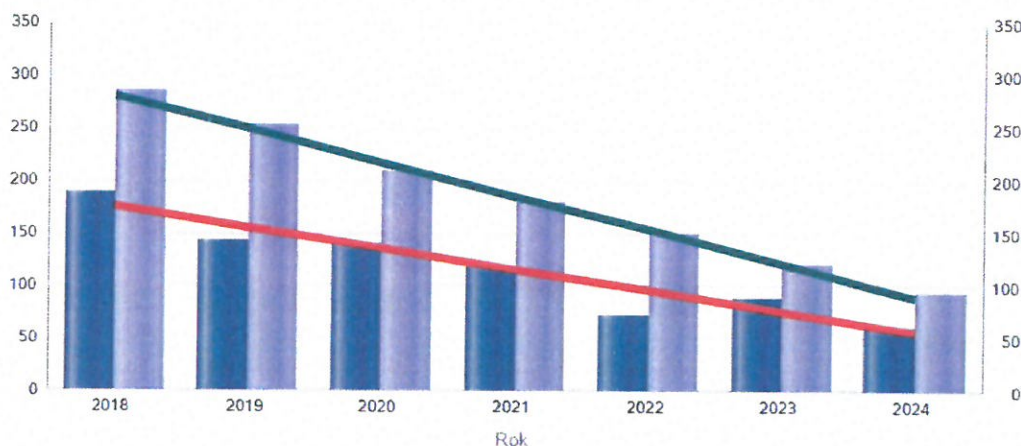
- a) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń pieniężnych;
- b) pracy socjalnej;
- c) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- d) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- e) rozwijaniu nowych form pomocy i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Wykres 14: Świadczenia pieniężne i niepieniężne

Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych

Rodzaj świadczenia	Liczba osób						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
świadczenia niepieniężne	188	143	140	118	73	88	61
świadczenia pieniężne	286	253	209	180	151	121	95

Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych

Dane OZPS, GOPS w Turośni Kościelnej

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina ponosiła praktycznie pełne koszty pobytu swoich mieszkańców w domach pomocy społecznej, gdyż świadczenia osób umieszczanych są zazwyczaj niskie. **Liczba osób w domach pomocy społecznej, za które gmina poniosła odpłatność wynosiła od 8 do 10.**

Obecne zasoby instytucjonalne były wystarczające dla potrzeb gminy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo miasta Białostok i innych gmin sąsiadujących dysponujących szerokim zapleczem podmiotów, placówek i organizacji, nie zachodziła potrzeba tworzenia na terenie Gminy Turośń Kościelna instytucji pomocy społecznej, w tym całodobowych.

Zanim osoba trafiła do pomocy całodobowej, w związku z niemożnością samodzielnej egzystencji związanej ze stanem zdrowia, gmina zapewniała jej wsparcie w postaci usług w środowisku domowym (opiekuńczych bądź asystencji).

Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych

rok 2020 – 7

rok 2021 – 7

rok 2022 – 6

rok 2023 -11

rok 2024- 0

Brak świadczeń usług opiekuńczych w roku 2024 mógł być wynikiem innej formy wsparcia, w tym rozwoju nieodpłatnych usług asystencji osobistej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej oprócz zasadniczej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej realizował szereg innych. Wśród nich należy wymienić ustawę o świadczeniach rodzinnych, ustawę o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ustawę o ustaleniu i wypłacie zasiłku dla opiekuna oraz ustawę o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci i ustawę o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin 'Za życiem'.

Do innych wypłacanych świadczeń pomocowych należy zaliczyć:

1. dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne,
2. stypendia szkolne.

W przypadku świadczeń rodzinnych wyodrębnić należy następujące rodzaje świadczeń:

1. zasiłek rodzinny,
2. dodatki do zasiłku rodzinnego,
3. zasiłek pielęgnacyjny,
4. świadczenie pielęgnacyjne,
5. specjalny zasiłek opiekuńczy,
6. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
7. świadczenie rodzicielskie.

Dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

GOPS realizował program „**Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej**” ze środków z Funduszu Solidarnościowego Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, skierowany do pełnoletnich osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz do niepełnosprawnych dzieci ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. W ramach programu zapewniono w 2024 roku nieodpłatne usługi wsparcia asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej w czynnościach dnia codziennego dla 19 osób.

W gminie Turośń Kościelna w latach 2020-2024 zatrudnionych był od **1 asystent rodziny**, który współpracował rocznie od 2 do 6 rodzinami, mającymi trudności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Pomoc świadczona rodzinom przez asystenta pozwala w większości przypadków na utrzymanie dzieci w środowiskach domowych.

Dla instytucji pomocy ważne była odpowiednio wczesne reagowanie na sytuacje kryzysowe dotyczące osoby i rodziny i profesjonalizacja działań.

Mieszkańcy gminy mogli korzystać też z usług wsparcia specjalistycznego jednostek powiatowych: Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białymstoku w zakresie pieczy rodzinnej i niepełnosprawności, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy PCPR oraz pobytu dziennego osób z niepełnosprawnościami w podmiotach reintegracji społeczno-zawodowej: Środowiskowego Domu Pomocy Społecznej (ŚDS), Warsztatów Terapii zajęciowej (WTZ).

Uczestnikami **ŚDS** były osoby niepełnosprawne intelektualnie i przewlekłe psychicznie chore, a także osoby z lekką niepełnosprawnością intelektualną, gdy jednocześnie występowały inne zaburzenia zwłaszcza neurologiczne oraz osoby wykazywały inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej są zaliczane do zaburzeń psychicznych (z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych).

Do **WTZ** uczęszczały osoby niepełnosprawne po 18 roku życia, które posiadały aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) z odpowiednimi wskazaniem do terapii zajęciowej. Głównie są to osoby z upośledzeniem umysłowym, chorobami neurologicznymi i zaburzeniami psychicznymi. Terapia zajęciowa (główna metoda terapeutyczna) odbywa się w pracowniach tematycznych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białymstoku wspierało mieszkańców powiatu, w tym gminy Turośń Kościelna w obszarach wspierania rodziny i pieczy zastępczej, niepełnosprawności oraz prowadziło usługi poradnicze dla społeczności lokalnej mającej na zwiększanie świadomości pedagogicznej rodzin zastępczych.

WNIOSKI

1. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej systematycznie spada. W 2020 roku było to 160 rodzin, a w 2024 – już tylko 82.
2. Pomoc społeczna najczęściej udzielana była z powodu ubóstwa, niepełnosprawności i długotrwałej choroby, a także bezradności wychowawczej.
3. W 2024 roku świadczenia pieniężne i niepieniężne trafiły do 197 osób, co stanowi 3,2% mieszkańców gminy.
4. Wzrosła liczba osób korzystających z usług asystenckich o nieodpłatnym charakterze (w zamian za usługi opiekuńcze). W ramach programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” wsparcie otrzymało 19 osób.
5. GOPS realizował szeroki zakres świadczeń ustawowych i dodatkowych, w tym dodatki mieszkaniowe, energetyczne, stypendia oraz świadczenia z programu „Za Życiem”.
6. W gminie działał asystent rodziny, który współpracował z rodzinami w kryzysie opiekuńczo-wychowawczym. W latach 2020–2024 wspierał od 2 do 6 rodzin rocznie.
7. Osoby z niepełnosprawnością korzystały z oferty powiatowych instytucji wsparcia, takich jak Środowiskowy Dom Samopomocy, WTZ i poradnie PCPR.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Systematyczny spadek liczby osób objętych pomocą społeczną wskazuje na poprawę sytuacji materialnej i skuteczność działań aktywizujących.
2. Utrzymuje się wysoki udział osób starszych i z niepełnosprawnością w strukturze odbiorców pomocy.
3. Wzrasta liczba programów i narzędzi wsparcia kierowanych do osób z niepełnosprawnościami, m.in. asystencja, rehabilitacja społeczna i wsparcie dzienne.
4. Gmina nie tworzy instytucji całodobowych, korzystając z zasobów powiatu i sąsiednich gmin – co pozwala efektywnie gospodarować środkami.
5. Zwiększa się rola pracy socjalnej i specjalistycznych usług środowiskowych, przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby świadczeń standardowych.
6. Obowiązki wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej są realizowane lokalnie we współpracy z PCPR.

REKOMENDACJE

1. Rozwijać środowiskowe formy wsparcia – usługi opiekuńcze, asystenckie, sąsiedzkie i mobilne wsparcie interwencyjne.

2. Zwiększyć dostępność usług dla osób starszych i niesamodzielnych, np. poprzez ponowne uruchomienie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.
3. Wzmacniać kompetencje i liczbę pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny, by móc szybciej reagować na kryzysy w rodzinach.
4. Rozszerzać programy wsparcia dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin, m.in. poprzez pomoc psychologiczną i rehabilitacyjną.
5. Rozwijać lokalne partnerstwa i współpracę z organizacjami pozarządowymi, które mogą uzupełniać system wsparcia gminnego.
6. Zwiększać rolę pracy socjalnej i działań środowiskowych jako formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
7. Monitorować efektywność programów i dostosowywać ofertę do rzeczywistych potrzeb, m.in. poprzez cykliczne badania i konsultacje społeczne.

7. Potencjał podmiotów i organizacji społecznych

Zgodnie z art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej - strategia, powinna zawierać w szczególności: „określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 sfera zadań publicznych ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.

Do takich osób zalicza się m.in. osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, uzależnione, itp., które mogą mieć problem w znalezieniu pracy, dlatego ekonomia społeczna daje im szansę na zmiany w życiu zawodowym.

Podmiotami ekonomii społecznej są m.in. centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne, firmy społeczne, zakłady aktywizacji zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie inwalidów, organizacje pozarządowe. Dostęp do tych form wsparcia społecznego zapewniała mieszkańcom niedaleka odległość do miasta Białystok.

Lista świadczonych przez nie usług została opracowana dla Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF i jest dostępna na www.stowarzyszeniebof.pl.

Na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego zidentyfikowano w roku 2024 na terenie gminy Turośń Kościelna **31 organizacji pozarządowych, w tym 7 OSP, 10 stowarzyszeń, 7 fundacji.**

Dodatkowo wg Krajowego Rejestru KGW ARMIR **7 Kół Gospodyń Wiejskich (KGW)**.

Tabela 13: Organizacje pozarządowe, świadczące usługi społeczne w gminie

Wyszczególnienie	Liczba NGO świadczących usługi społeczne	Liczba NGO świadczących usługi społeczne na rzecz:				
		seniorów	OzN	osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością	osób w kryzysie psychicznym	rodzin z dziećmi/ pieczy zastępczej
Turośń Kościelna	6	1	1	0	0	4

Dane: opracowanie własne na podstawie zestawień z gmin, stron www organizacji oraz spotkań warsztatowych z podmiotami branżowymi.

W 2024 roku 6 spośród wszystkich, gminnych organizacji pozarządowych było zaangażowanych w obszarze usług deinstytucjonalizacji. Ich działania dotyczyły realizacji usług,

Strona | 54

a także współpracy we wdrażaniu usług w partnerstwach publiczno-społecznych. Większość NGO pozyskiwała zewnętrzne źródła finansowania na wdrażanie usług na rzecz mieszkańców. Organizacje wdrażały nowatorskie sposoby rozwiązywania problemów, pozyskiwały środki z innych źródeł, ich atutem była umiejętność wykorzystywania potencjału tkwiącego w lokalnej społeczności.

Współpracę z organizacjami pozarządowymi regulowały **Programy Współpracy** z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, które określały obszary, zasady, formy oraz wykaz zadań priorytetowych realizowanych w ramach tej współpracy.

Głównym celem Programów w latach 2020-2024 było budowanie partnerstwa pomiędzy gminą Turośń Kościelna, a sektorem pozarządowym, służące poprawie jakości życia mieszkańców gminy, integracji środowiska, wzmacnianiu potencjału organizacji w rozwiązywaniu lokalnych problemów oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Współpraca polegała na promowaniu przez samorząd działalności organizacji w tworzeniu jego dobrego wizerunku, udzielaniu wsparcia finansowego oraz pomocy finansowej pozafinansowej.

Gmina Turośń Kościelna przeznaczała rokrocznie środki finansowe realizację zadań publicznych oraz na realizację zadań własnych w zakresie tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi sportu. W otwartym konkursie ofert na realizację zadania publicznego w sferze ochrony i promocji zdrowia oraz polityki społecznej, edukacji i oświaty, turystyki i krajoznawstwa, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, kultury fizycznej i sportu w zakresie wypoczynku dzieci i młodzieży w 2024 r. uczestniczyło od 8 do 12 organizacji.

Każde przedsięwzięcie skierowane na rozwiązywanie konkretnego problemu społecznego lub integrację mieszkańców mogło zostać współfinansowane.

Organizacje pozarządowe jako podmioty ekonomii społecznej, które działały na rzecz społeczności lokalnej **stanowiły ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych**. Wiele usług przez nie świadczonych zapewniało mieszkańcom dostęp do szerokiej oferty w środowisku lokalnym i spełnia kryteria art. 2,1 ustawy o cus. Budowanie usług w środowisku lokalnym to kierunek rozwoju polityki społecznej konieczny ze względu przesłanki i regulacje prawne ustawy o usługach społecznych, ale też możliwości współfinansowania przez EFS. Wynika z potrzeb zapewnienia wyższej jakości życia mieszkańców gminy oraz procesów deinstytucjonalizacji (czyli rozwoju usług środowiskowych, blisko ludzi).

Strategia powinna zawierać zebrane usługi społeczne, świadczone przez podmioty publiczne i niepubliczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

W celu dokonania inwentaryzacji usług na terenie gminy oraz wskazania potencjału usługowego opracowano listę usług społecznych. Została ona zaprezentowana w kolejnym podrozdziale.

ROZDZIAŁ II. LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH

Usługami społecznymi są działania powtarzalne, dostępne, podejmowane przez gminę, powiat w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców¹⁶ z zakresu :

- 1) polityki prorodzinnej
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury
- 10) kultury fizycznej i turystyki
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej
- 12) mieszkalnictwa
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Tabela usług będzie uaktualniana razem z dokumentem strategicznym.

¹⁶ Art. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o usługach społecznych realizowanych przez centra usług społecznych

Tabela 14: Lista gminnych usług społecznych gminy Turośń Kościelna w 2024 roku

ZAKRES USŁUGI Art. 2.1 ustawy	USŁUGA	ADRES USŁUGODAWCY	TELEFON	DNI I GODZINY DOSTĘPNOŚCI	ODBIORCY	WARUNKI DODATKOWE/ ODPŁATNOŚĆ
1. Polityka prorodzinna	Karta Dużej Rodziny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej u. Białostocka 5	85 715 80 18	poniedziałek 8:30 do 16:30, wtorek- piątek od 7:30 do 15:30	Rodziny z minimum 3 dzieci	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2. Wspieranie rodziny 4. Pomoc społeczna	Praca socjalna Kierowanie do dps i ŚDS Pomoc żywnościowa FEDŻ Posiłki w szkole i w domu	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej u. Białostocka 5	85 715 80 18	poniedziałek 8:30 do 16:30, wtorek- piątek od 7:30 do 15:30	Dorośli, Seniorzy, Rodziny z dziećmi	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia Pomoc żywnościowa w ramach FEPŻ kierowana jest do osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, określonej w art. 7 ustawy o pomocy społecznej i których dochód nie przekracza 265 % kryterium dochodowego określonego w art. 8 ustawy o pomocy społecznej
2. Wspieranie rodziny	Asystent rodziny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej u. Białostocka 5	85 715 80 18	poniedziałek-piątek i wg potrzeb rodzin	Rodziny z dziećmi przeżywające trudności	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2. Wspieranie rodziny	Usługi dzielnicowego Poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy, wykroczeń, przestępczości, cyberprzestępczości	Posterunek Policji w Łapach w strukturze Komendy Powiatowej Policji w Białymstoku Komisariat Policji w Łapach Ul. Główna 5	Telefon Dyżurny 47 712 42 12.	Telefoniczne, czynne całą dobę	Rodziny, dorośli, seniorzy	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034

2. Wsparcie rodziny	Edukacja dzieci, młodzieży, seniorów dot. ryzykownych zachowań	Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Turośń Kościelna u. Białostocka 5	85 715 80 18	poniedziałek 8:30 do 16:30, wtorek- piątek od 7:30 do 15:30	Osoby i rodziny doświadczające przemoc lub zagrożone przemocą	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
2. Wsparcie rodziny	3. System pieczy zastępczej	Punkt Konsultacyjno- przy UG w Turośni Kościelnej u. Białostocka 5	85 715 80 18	poniedziałek 8:30 do 16:30, wtorek- piątek od 7:30 do 15:30	Osoby i rodziny w kryzysie,	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia Osobistego
4. Pomoc społeczna	Asystent osobisty osób z niepełnosprawnością	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej u. Białostocka 5	85 715 80 18	Wg potrzeb w środowisku	Dorośle osoby z niepełnosprawnością	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego wymaga kwalifikacji i skierowania
4. Pomoc społeczna	Usługi opiekuńcze	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej u. Białostocka 5	85 715 80 18	Wg potrzeb w środowisku	Dorośle osoby z niepełnosprawnością	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego wymaga kwalifikacji i skierowania
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje w zakresie: uzależnień, przemocy w rodzinie, osobom współuzależnionym, członkom rodziny Kierowanie na leczenie uzależnień Szkolenia dla młodzieży i dorosłych	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii UG w Turośni Kościelnej ul. Białostocka 5	85 715 80 18	Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań	Osoby uzależnione, ich rodziny	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje i diagnozy, lekarza rodzinnego, opieka pielęgniarska opieka położnej	Ośrodek Zdrowia w Turośni Kościelnej, Ul. Białostocka 7	Wg podmiotu	85 650 52 79 Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań w godz. 8.00-18.00	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034

5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i leczenie stomatologiczne	2 gabinety stomatologiczne Ul. Białostocka 7	727 444 720	Wg wizyt 8.00-18.00	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ Odpłatnie prywatnie
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga Pedagoga specjalnego Psychologa Logopedy Doradcy zawodowego Terapeutów Nauczyciele rewalidacji	Zespół Szkół w Turośni Kościelnej Ul. Białostocka 7	85 650 52 10	Poniedziałek-Piątek 8.00-15.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
	Opieka dzienna przedszkolna					
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga Psychologa Pedagoga specjalnego Logopedy Doradcy zawodowego	Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Turośni Dolnej, Ul. Szkolna 2	85 65 05 120	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga Pedagog specjalnego Psychologa Logopedy Doradcy zawodowego Opieka dzienna przedszkolna					
7. Edukacja publiczna		Szkoły Podstawowej im. Leonarda Prystroma w Tołczach Tołcze 6	85 650 44 25	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034

	Zajęcia integracji sensorycznej, terapia						
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa	Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Niewodnicy Kościelnej Ul. Kościelna 10	85 650 45 75 / 511 603 655	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Odpłatnie	
7. Edukacja publiczna	Dzienna opieka, przedszkolna nad dziećmi od 2.5-6 roku życia	Przedszkole Samorządowe Zespołu Szkół w Turośni Kościelnej Ul. Białostocka 7	85 650 52 10	Poniedziałek-Piątek 6.30-17.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Placówka dla dzieci 2.5-6 lat	Odpłatnie	
7. Edukacja publiczna	Dzienna opieka, żłobkowa i przedszkolna nad dziećmi od 2.5-6 roku życia	Niepubliczne Przedszkole „Puchatek” i Żłobek w Niewodnicy Kościelnej Ul. Kościelna 10	85650 45 75 511 603 655	Poniedziałek-Piątek 6.30-17.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Placówka dla dzieci 2.5-6 lat	Odpłatnie	
9. Kultura	Wypożyczanie książek Zajęcia tematyczne warsztaty Dowozy książek dla niepełnosprawnych Audiobooki Zajęcia profilaktyczne edukacyjne	Gminna Biblioteka Publiczna w Turośni Kościelnej i Filia Biblioteczna w Turośni Dolnej ul. Lipowa 109,	85 307-06-29	Poniedziałek-Sobota	Dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy	Nieodpłatnie	
9. Kultura	Zajęcia rozwijające zainteresowania Zajęcia animacyjne plastyczne, taneczne rekreacyjne, kulinarne Warsztaty i szkolenia Koła	Gminny Ośrodek Kultury w Turośni Kościelnej Ul. Białostocka 5	85 715-80-00	Poniedziałek-piątek 8.00-16.00	Dzieci i młodzież szkolna, dorośli, seniorzy	Nieodpłatnie/ odpłatnie	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034

9. Kultura	Organizacja czasu wolnego dla seniorów Warsztaty, szkolenia, poradnictwo zdrowotne	Klub Seniorów. przy GOPS w Turośni Kościelnej Ul. Lipowa 109	660 030 209	Zgodnie z planem	Seniorzy	Nieodpłatnie Wg Regulaminu Klubu, należy złożyć deklarację
9. Kultura	Udostępnianie pomieszczeń Spotkania społeczności Czasowe wynajmy pomieszczeń	7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych Borowskie Michały, Chodory, Iwanówka, Niewodnica Korycka, Turośń Dolna i Turośń Kościelna	Wg indywidualny ch kontaktów	Wg umówionych zajęć, spotkań i imprez	Społeczność wsi	Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny
10. Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia czasu wolnego w świetlicach i miejscach rekreacji	Świetlice wiejskie w: Baciuty, Barszczówka, Borowskie Cibory, Borowskie Michały, Chodory, Iwanówka, Niewodnica Korycka, Pomigacze, Topilec, Turośń Dolna, Turośń Kościelna, Trypucie, Zalesiany i Zawady	Wg indywidualny ch kontaktów	Wg umówionych zajęć, spotkań, imprez	Społeczność wsi	Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny
10. Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia sportowe	Boiska przy szkołach	Wg indywidualny ch kontaktów	Wg umówionych zajęć	Dzieci, młodzież, osoby dorosłe	Nieodpłatnie/ odpłatnie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034

10. Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia sportowe	Stowarzyszenie Pickleball Podlasie Ośrodek Sportów Konnych „Stajnia Kucykowo” w Niewodnicy Kościelnej Uczniowski Klub Sportowy „Tur” w Turośni Kościelnej Klub Sportowy „Turośnianka” w Turośni Kościelnej Fundacja „Legion Wschodni Fundacja” w Iwanówce	Wg indywidualnych kontaktów	Wg umówionych zajęć	Dzieci, młodzież, osoby dorosłe	Nieodpłatnie/odpłatnie
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Organizacja czasu wolnego dla dorosłych wg zapotrzebowania i warsztatów Organizowanie społeczności lokalnej	Świetlice wiejskie w: Baciuty, Barszczówka, Borowskie Cibory, Borowskie Michały, Chodory, Iwanówka, Niewodnica Korycka, Pomigacze, Topilec, Turośń Dolna, Turośń Kościelna, Trypucie, Zalesiany i Zawady	Wg indywidualnych kontaktów	Wg ustalonych warsztatów i zajęć w kołach	Dorośli Młodzież Dzieci	Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Wolontariat szkolny	Koła Caritas przy szkołach	Wg indywidualnych kontaktów z opiekunem szkolnym	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Wydarzenia, szkolenia i warsztaty związane z aktywizacją społeczności lokalnej, kultywowanie tradycji i obyczajów wsi i regionu	31 ngo 7 Kół Gospodyń Wiejskich	Wg indywidualnych kontaktów	Wg ustalonych warsztatów i zajęć w kołach	Dzieci, młodzież, dorośli seniorzy	Nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny

Pozostałe usługi z obszaru powiatu oraz miasta Białystok, dostępne dla mieszkańców zostały zebrane podczas opracowania Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF pod adresem <https://bof.org.pl/pl/pdus-bof/dokument> oraz w aplikacji Koszyk Usług Społecznych.

ROZDZIAŁ III. STRATEGICZNY - PROGRAMOWY

Strategia pozwala zaplanować rozwój społeczny, przygotować działania zgodnie z wcześniej wypracowaną wizją. Wnioski, tendencje z opisanych obszarów oraz potrzeby, zgłoszone przez instytucje podczas przekazywania danych do **Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej** poddano analizie podczas prac nad strategią. W ten sposób opracowano cztery najważniejsze obszary potrzeb, dla których należy zaprojektować działania samorządu oraz społeczności gminy do 2034 roku.

CEL STRATEGICZNY I: EFEKTYWNA POMOC I WSPARCIE SPOŁECZNE

CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

CEL STRATEGICZNY IV : ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy do roku 2035. W trakcie prac nad strategią została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

GMINA TUROŚŃ KOŚCIELNA

JEST MIEJSCEM, GDZIE RODZINY I MIESZKAŃCY MAJĄ DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH, MOGĄ ROZWIJAĆ SWOJĄ AKTYWNOŚĆ I CZUJĄ SIĘ BEZPIECZNE

Celem Strategii jest określenie kierunków rozwoju niezbędnych usług społecznych do zdrowego i godnego życia oraz propozycji rozwiązań problemów społecznych, występujących w gminie i destabilizujących życie mieszkańców. Wytyczone cele zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu instytucji gminnych, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej, a także dzięki współpracy z instytucjami na terenie powiatu białostockiego.

Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów usług.

CEL STRATEGICZNY I: EFEKTYWNA POMOC I WSPARCIE SPOŁECZNE

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb społecznych poprzez OZPS. Współpraca pracowników jst i GOPS w identyfikowaniu potrzeb osób wymagających wsparcia.
2. Realizacja specjalistycznych usług adresowanych do osób w kryzysach, potrzebujących wsparcia pozafinansowego. Zwiększenie liczby nieodpłatnych usług diagnozy, terapii dziennej i terapii środowiskowej. Rozwój środowiskowych usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych i starszych.
3. Realizacja programów adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem. Wzmocnienie pracy socjalnej i usług wspierających funkcjonowanie rodzin.
4. Prowadzenie miejsc dziennego pobytu i usług dla dzieci: świetlic, dożywiania, stypendiów socjalnych.
5. Organizacja wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
6. Prowadzenie edukacji rodziców, między innymi przez pracę socjalną, asystenturę rodziny, pedagogizację w szkołach i świetlicach.
7. Organizacja rekomendowanych programów profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci, młodzieży, rodzin, w tym z zakresu pierwszej pomocy, metod skutecznego radzenia sobie ze stresem, z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w sieci.
8. Utrzymanie dostępu do usług podstawowej opieki medycznej, badań, konsultacji ze specjalistami, technologii medycznych.
9. Edukacja w zakresie zdrowego stylu życia. Organizacja wydarzeń profilaktycznych, takich jak: Mammobus, mobilnych badań na terenie gminy.
10. Upowszechnianie programów rozwoju społeczno-zawodowego dla osób bezrobotnych.
11. Wsparcie i rozwój podmiotów ekonomii społecznej.
12. Kontynuacja prowadzenia Punktu Konsultacyjnego.
13. Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny.
14. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej.
15. Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.

CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb senioralnych. Współpraca pracowników GOPS i NZOZ w identyfikowaniu potrzeb seniorów, w tym mieszkających samotnie.
2. Zapewnienie aktywnego uczestnictwa osób starszych, niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej.
3. Uruchomienie dowozu seniorów, w tym osób z niepełnosprawnościami do UG, GOK, GOPS itp.
4. Prowadzenie Klubu Seniora wraz z dojazdem dla chętnych.
5. Wsparcie seniorów i osób z niepełnosprawnościami w likwidacji barier architektonicznych. Wprowadzenie usługi Architekta Dostępnego dla Seniora do projektowania, kosztorysowania likwidacji barier, rozwiązań służących seniorom oraz indywidualnego doradztwa.
6. Wdrażanie programów dostępności.
7. Edukacja społeczności senioralnej, organizowanie spotkań i wydarzeń edukacyjnych w zakresie pierwszej pomocy, w zakresie zagrożeń pożarowych, na temat zdrowego starzenia się, zarządzania chorobami przewlekłymi, o zdrowym stylu życia, profilaktyce chorób przewlekłych, profilaktyki demencji.
8. Rozwój programów rehabilitacyjnych dla osób starszych, które pomogą utrzymać ich sprawność fizyczną i zapobiec izolacji społecznej, w tym: zajęć sportowych, warsztatów, grup, wolontariat sąsiedzki, grupy samopomocowe.
9. Rozwijanie systemu usług senioralnych w środowisku zamieszkania:
 - usług opiekuńczych, opieki medycznej i teleopieki, asystencji osobistej,
 - usług sąsiedzkich, kręgów wsparcia,
 - realizacja programów wolontarystycznych, współpraca z rodziną osób starszych,
 - wdrożenie pielęgniarstwa długoterminowego,
 - domowej opieki hospicyjnej
 - rehabilitacji, terapii zajęciowej i wsparcia psychologicznego.
10. Współpraca instytucji, organizacji, kościoła na rzecz ludzi starych, niepełnosprawnych.
11. Inicjowanie programów międzypokoleniowych łączących seniorów z dziećmi i młodzieżą.

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb w zakresie usług społecznych i potencjału usługowego na terenie gminy, w tym wypracowanie i skoordynowanie list usług na rzecz określonych grup (dzieci, młodzież, rodziny, osoby starsze).
2. Tworzenie koszyków usług społecznych.
3. Rozwój mobilnych i środowiskowych form wsparcia – np. mobilne punkty badań, teleopieka, domowe wizyty pielęgniarstwa, biblioteka mobilna.
4. Zwiększenie dostępności usług dzięki transportowi lokalnemu do Białegostoku i placówek powiatowych.
5. Realizacja Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF.
6. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.

CEL STRATEGICZNY IV : ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

Proponowane kierunki działania:

1. Rozwój opieki nad dziećmi do lat 3- budowa żłobka.
2. Modernizacja i rozwój przestrzeni społecznych – świetlic, bibliotek, szkół – jako centrów wielofunkcyjnych (edukacja, rekreacja, wsparcie).
3. Podejmowanie przedsięwzięć sprzyjających poprawie bezpieczeństwa w gminie, w tym: doświetlanie przejść dla pieszych, wyposażenie w środki ratownicze i medyczne OSP, umiejscowienie AED w miejscach publicznych.
4. Edukacja mieszkańców w zakresie zasad ostrzegania i alarmowania ludności cywilnej.
5. Zwiększenie udziału mieszkańców w zarządzaniu lokalnymi zasobami poprzez wspieranie sołectw, NGO i grup nieformalnych
6. Prowadzenie doskonalenia kadr w zakresie kompetencji kluczowych, w tym edukacji cyfrowej. Integracja technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania.
7. Rozwój ruchu artystycznego, tworzenie atrakcyjnych i nowych form zajęć spędzania czasu wolnego, edukacji dietetycznej, sportu, jako profilaktyki dla mieszkańców.
8. Rozwój aktywności społecznej; wsparcie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i kół w zakresie działalności i inicjatyw lokalnych.
9. Tworzenie sieci współpracy wokół infrastruktury społecznej – integracja placówek, instytucji, organizacji.
10. Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.
11. Realizacja Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF.
12. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.

Po analizie wskazanych kierunków dokonano wyboru najważniejszych do realizacji na lata 2026-2028. Zostały wskazane w poniższym harmonogramie.

}

2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII – HARMONOGRAM, WSKAŹNIKI I RAMY FINANSOWE NA LATA 2026-2028 (WYBRANE KIERUNKI)

Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
CEL STRATEGICZNY I: EFEKTYWNA POMOC I WSPARCIE SPOŁECZNE				
1.	Monitorowanie potrzeb społecznych poprzez OZPS. Współpraca pracowników jst i GOPS w identyfikowaniu potrzeb osób wymagających wsparcia.	Rokroczna OZPS	Urząd Gminy, GOPS, NGO, parafie, szkoły, poradnie	Środki własne gminy, programy celowe MRPIPS, MZ, fundusze zewnętrzne
2.	Realizacja specjalistycznych usług adresowanych do osób w kryzysach, potrzebujących wsparcia pozafinansowego. Rozwój środowiskowych usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnym i starszych.	Liczba usług społecznych		
3.	Realizacja programów adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem. Wzmocnienie pracy socjalnej i usług wspierających funkcjonowanie rodzin.	Liczba programów		
12.	Kontynuacja prowadzenia Punktu Konsultacyjnego.	Funkcjonujący Punkt Konsultacyjny		
13.	Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny.	Wg wskaźników Programu		
14.	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej.			
15.	Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.			

CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY

Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
2.	Zapewnienie aktywnego uczestnictwa osób starszych, niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnej.	Liczba osób objętych wsparciem	Urząd Gminy, NGO, GOPS, NZOZ, podmioty medyczne, podmioty edukacyjne, ekonomii społecznej, poradnie, instytucje kultury, sportu i turystyki	Środki własne gminy, programy celowe MRPIPS, MZ, PFRON, fundusze zewnętrzne
4.	Prowadzenie Klubu Seniora.	Funkcjonujący Klub Seniora		
9.	Rozwijanie systemu usług senioralnych w środowisku zamieszkania: - usług opiekuńczych, opieki medycznej i teleopieki, asystencji osobistej	Liczba usług dla seniorów		

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
1.	Monitorowanie potrzeb w zakresie usług społecznych i potencjału usługowego na terenie gminy, w tym wypracowanie i skoordynowanie list usług na rzecz określonych grup (dzieci, młodzież, rodziny, osoby starsze).	Lista usług społecznych	Urząd Gminy, NGO, GOPS, NZOZ, podmioty medyczne, podmioty edukacyjne, ekonomii społecznej, poradnie, instytucje kultury, sportu i turystyki	Środki własne gminy, programy celowe MRPIPS, MZ, PFRON, NFZ, BOF, fundusze zewnętrzne
5.	Realizacja Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF.	Wg wskaźników Programu		
6.	Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.	Wg wskaźników Programu		

CEL STRATEGICZNY IV: ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
2.	Modernizacja i rozwój przestrzeni społecznych – świetlic, bibliotek, szkół – jako centrów wielofunkcyjnych (edukacja, rekreacja, wsparcie).	Liczba zmodernizowanych instytucji	Urząd Gminy, NGO, GOK, biblioteki, NZOZ, podmioty medyczne, podmioty edukacyjne, ekonomii społecznej, poradnie instytucje kultury, sportu i turystyki	Środki własne gminy, programy celowe MRPIPS, MZ, MKiDN, NFZ, PFRON, BOF, fundusze zewnętrzne
3.	Podjęmowanie przedsięwzięć sprzyjających poprawie bezpieczeństwa w gminie, w tym: doświetlanie przejść dla pieszych, wyposażenie w środki ratownicze i medyczne OSP, umiejscowienie AED w miejscach publicznych.	Liczba przedsięwzięć		
10.	Prowadzenie świetlic wielofunkcyjnych, miejsc spotkań mieszkańców.	Liczba funkcjonujących miejsc dla mieszkańców		
12.	Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Wg wskaźników Programu		
13.	Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Wg wskaźników Programu		

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

3.ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Zarządzanie i monitoring zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian. Elementami skutecznego zarządzania będą przede wszystkim:

- a) Wójt Gminy Turośń Kościelna, odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie koordynatora przy realizacji,
- b) Rada Gminy Turośń Kościelna - pełniąca bieżący nadzór nad realizacją,
- c) Koordynator wdrażania Strategii – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej, który:
 - gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
 - przedkłada informację corocznie razem ze sprawozdaniami GOPS,
 - dokonuje ewentualnych korekt/aktualizacji harmonogramu minimum raz na trzy lata,
 - uzupełnia/aktualizuje listę usług społecznych w razie potrzeby.

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego i projekty powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

SYSTEM AKTUALIZACJI

Część programowa: cele, kierunki działań, harmonogram będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji raz na trzy lata. Po ewentualnym wprowadzeniu zmian Koordynator przedstawi dokument do aktualizacji komisji i podczas Sesji Rady Gminy. Będzie też zobowiązany dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy, powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, które zostaną zobowiązane do realizacji strategii.

PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu ze środków:

- a) własnych zasobów samorządu ,
- b) poprzez ngo pozarządowe,

- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne,
- d) w partnerstwach sektorowych.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań.

FINANSOWANIE

Strategia wyznacza działania, których osiągnięcie jest uwarunkowane wieloma czynnikami, w tym również finansowymi. Przedsięwzięcia mają szeroki charakter, dlatego istotny jest montaż finansowy, dający efekt synergii, gwarantujący, że zaplanowane cele zostaną osiągnięte.

Wśród źródeł finansowania należy wskazać możliwości finansowania z budżetu państwa, m.in.:

1. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin "Za życiem" (uchwała nr 160 RM z 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250));
2. Fundusz Solidarnościowy (ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787): „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne”;
3. Fundusz Dopłat (ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz.U. 2020 poz. 508 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223);
4. Program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025 (Uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021 - 2025 (M.P. 2021 poz. 10));
5. Resortowy Program „Opieka 75+”;
6. Program wieloletni na rzecz Osób Starszych AKTYWNI+ na lata 2021-2025;
7. Program resortowy „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”;
8. Korpus Wsparcia Seniorów 2021-2025 (usługi sąsiedzkie i e-usługi);
9. Program rozwoju rodzinnych domów pomocy;
10. Program rządowy, celowy do ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 o szczególnej opiece geriatrycznej;
11. Krajowy Plan Odbudowy;
12. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego;
13. Fundusz Medyczny MZ;
14. Programy celowe uruchamiane na potrzeby Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r. oraz inne programy poszczególnych resortów.

Ponadto w realizacji zadań państwa wobec obywateli pozostają w dyspozycji środki funduszy celowych oraz instytucji, tj.:

1. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; Program Samodzielność, Aktywność, Mobilność; Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe i inne celowe;
2. Narodowego Funduszu Zdrowia, programy zdrowotne zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej;
3. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
4. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku;
5. Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Zmiany systemowe w realizacji usług społecznych będą również finansowane ze środków Unii Europejskiej przewidzianych okresem programowania na lata 2021–2027. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+), w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) oraz FEDP na lata 2021-2027 będą przeznaczane na realizację działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych poprzez stymulowanie i finansowanie działań rozwojowych, na tworzenie CUS, rozwój mieszkalnictwa czy rozwój usług opiekuńczych.

Zmiana sposobu realizacji usług społecznych odbywa się na poziomie społeczności lokalnych, jest powiązana z realizacją zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego i ich budżetem.

MONITORING I EWALUACJA

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Poza tym bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych, dotyczące realizacji harmonogramu.

Informacja z monitoringu Strategii będzie przedstawiana podczas sesji Rady Gminy przez Koordynatora w ramach sprawozdań rocznych GOPS oraz Raportów o stanie gminy. Odnosić się będą do celów, kierunków działania i harmonogramu Strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośń Kościelna na lata 2026-2034 ma charakter otwarty i elastyczny.

Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej.

ZAKOŃCZENIE

Podczas wdrażania celów i kierunków Strategii ważne będzie zastosowanie przez jej realizatorów ośmiu zasad budowania społeczności lokalnej:

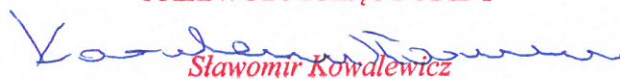
1. Zasady samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasady przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasady solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasady pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasady partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasady samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasady dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. Zasady wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Urząd Gminy w Turośni Kościelnej
ul. Białostocka 5
18-106 Turośń Kościelna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośni Kościelnej
ul. Białostocka 5
18-106 Turośń Kościelna

PRZEWODNICZĄCY RADY

Sławomir Kowalewicz

